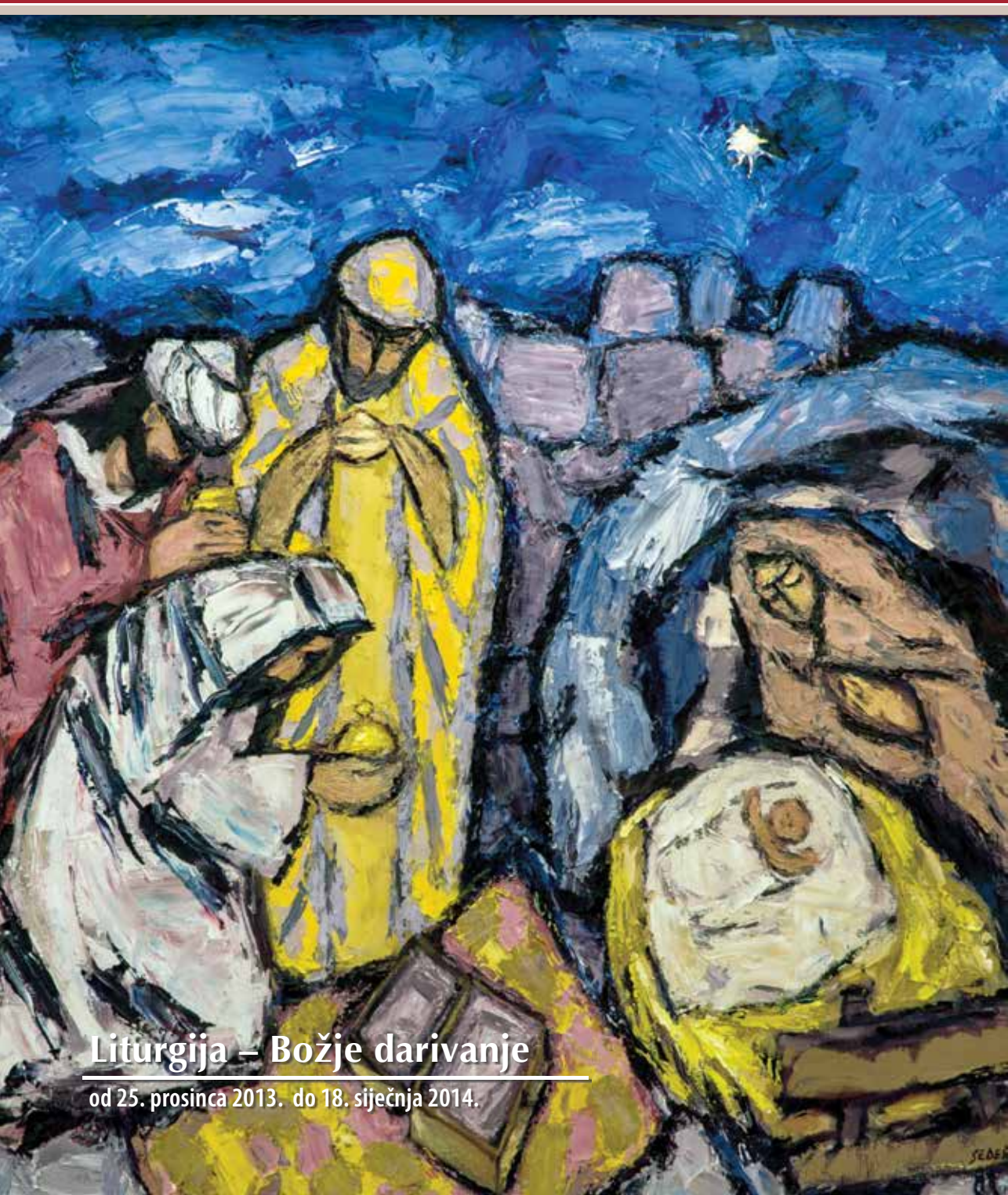

13
2013

liturgijsko-pastoralni list
ŽIVO VRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • god. XXX. • cijena: 13 kn

Liturgija – Božje darivanje

od 25. prosinca 2013. do 18. siječnja 2014.

2013 **13**

God. XXX. (2013.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
Ivan Čurić, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Ivan Šaško

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Vuičić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Đ. Seder: Bogojavljenje, 2013., Kapela
Hrvatskog katoličkog sveučilišta, Zagreb

ISSN 1331-2170 – UDK 282

Živo vrelo

urednikova riječ

1

- ☐ Ljepota Božjega dara

naša tema: Liturgija – Božje darivanje

2

- ☐ Ogled o daru
I. Raguž
- ☐ Liturgija – otajstvo Božjega darivanja
A. Crnčević

otajstvo i zbilja

16

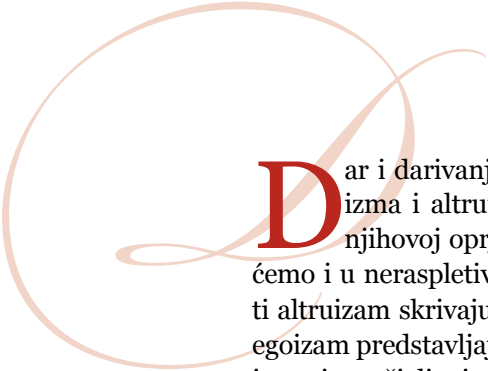
- ☐ Biblijska razmišljanja:
A. Vučković, I. Dodlek, D. Runje, S. Slišković,
I. Raguž, I. Šaško
- ☐ Rođenje Gospodinovo. Božić
- ☐ Sveta obitelj Isusa, Marije i Josipa
- ☐ Sveta Marija Bogorodica
- ☐ Druga nedjelja po Božiću
- ☐ Bogojavljenje
- ☐ Krštenje Gospodinovo

trenutak: pisma čitatelja

40

- ☐ Znak križa kod evanđeoskih hvalospjeva

Ljepota Božjega dara

Dar i darivanje oblikuju »put« koji se smješta između egoizma i altruizma, dvaju životnih stavova koje gledamo u njihovoj oprječnosti i nepomirenosti, a nerijetko ih susrećemo i u neraspletivoj prožetosti. Čovjek, naime, umije pokazivati altruizam skrivajući u njemu vlastitu sebičnost, odnosno živjeti egoizam predstavljajući ga kroz privid ljubavi i brige za druge. Ako je egoizam življenje *za sebe*, a altruizam život *za druge*, dar pomiruje i povezuje čovjeka s *drugima*. Darivanje je više od pukoga altruizma. Ono uspostavlja *odnos*. Darujući, osoba ne izriče tek svoju dobrotu, nego i samu sebe, svoju otvorenost drugomu, spremnost dijeliti život, dopustiti da drugi postane dio njezinoga življenja. Dar je praćen nekom lijepom i osobnom riječju, željom, iskazom blizine i zajedništva. Ne dopušta da bude sveden na ono što se pruža u ruke. Dar otvara srce srcu. Zato se dar čuva, pa i onda kada nema materijalnu vrijednost. On postaje spomen na ljepotu odnosa, na blizinu ljudi, na življenu radost zajedništva.

U vrijeme slavljenja Kristova rođenja, toga najuzvišenijega dara u kojemu svaki ljudski dar prima ili gubi svoju vrijednost, ljudi su posebice osjetljivi na dar i darivanje. Rado daruju i lako se osjete ostavljenima i zaboravljenima ako ne prime dar. U takvome stavu, prepunu plemenitih želja i nakana, krije se nerijetko i kriva slika darivanja. Darivanjem katkada želimo u sebi pobijediti vlastiti egoizam, odreći se nečega kako bismo sebe predstavili u drukčijem svjetlu, ili kako bismo izliječili ranjene odnose. Kršćansko darivanje ima, međutim, izvor u Božjem darivanju čovjeku. U njegovu sebedarju. U Kristovu rođenju Bog je sebe darovao čovjeku. U potpunosti. Zaodijeva naš ljudski i vremeniti život, prima ga u potpunosti, sve do iskustva smrti, kako bi nama darovao božanski život. U toj »otajstvenoj razmjeni darova« razumijevamo otajstvo Kristova rođenja i tražimo nadahnuće za život koji će uvijek biti dar za druge. Naši ljudski darovi samo su »omot« Božjoj ljubavi koju prenosimo i svjedočimo ljudima. Zato i riječi otisnute na ovim stranicama neka svima do kojih dopru prenesu ljepotu Božje ljubavi, utkane u naše božićne želje i darove.

Urednik

Ogled o daru

Struktura dara i estetika darivanja

Ivica Raguž

Božić je vrijeme darivanja. Ne samo da želimo darivati, nego imamo osjećaj da ne možemo ne darivati, da smo prisiljeni darivati. Tako nekim osobama nosimo darove jer moramo, drugima pak jer želimo. Neke smo darove kupili površno, a neke opet birali jako pažljivo. I sami primamo darove koji nam se više ili manje sviđaju, a neke najradije ne bismo ni primili. Ta i slična iskustva nameću nam pitanje o biti dara i darivanja. U ovo božićno vrijeme dobro se zapitati što je to dar, kako bismo se kritički osvrnuli na svoju praksu darivanja. K tomu je to pitanje za nas kršćane od posebne važnosti, jer vjera kazuje otajstvo Božjega dara u Isusu Kristu. Promišljanje o daru baca svjetlo na samo otajstvo vjere.

U ovome razmatranju ukratko ćemo u prvom i drugom dijelu prikazati dva najvažnija, ali međusobno potpuno suprotna pristupa daru, a to su sociološki i filozofski. U trećem dijelu pružit ćemo neke vidove teologije dara.

Darivanje uvijek započinje od vidljivih darova.

No, što je darivanje među osobama intenzivnije, dar postaje sve manje vidljiv, sve je jednostavniji. Naposljetku postaje sasvim nevidljiv. Ostaje samo dar ljubavi. Tako i u povijesti spasenja Bog svoje darove čini očitim, a to su »sakramenti« Staroga zavjeta. U Novome zavjetu darovi postaju manje vidljivi, jednostavniji, tankočutniji, jer je intenzivnije darivanje i zajedništvo između Boga i čovjeka.

Dar kao uzajamno priznanje

Najvažniji teoretičar dara, koji je zapravo potaknuo bavljenje darom i u sociologiji i u filozofiji, jest francuski sociolog i antropolog Marcel Mauss. On je 1923. godine objavio studiju pod nazivom »Le don«. Radi se o studiji koja se bavi istraživanjem dara u arhaičnim društvima Oceanije. Za Maussa dar ne predstavlja običnu društvenu praksu spram drugih, nego je on »totalni društveni činbenik« (*fait social total*). Društenost, samo funkcioniranje društva ovisi, dakle, o darivanju. Postoje, dakako, i drugi načini organiziranja i funkcioniranja društva, ali dar i darivanje omogućuju opstojnost društva kao takvoga. Ljudski odnosi ne bi bili mogući bez dara.

Naime, Mauss primjećuje da razmjena darova (*kula*), za razliku od ostalih razmjena dobara (*guwala*), ima ulogu stvaranja odnosa među osobama. Darovima se članovi društva uzajamno priznaju i tako se omogućuje odnos. Dakle, bit dara jest stvaranje povezanosti

među ljudima. Kao takav dar jest dužnost, dužnost po kojemu se stvaraju odnosi. On nužno uključuje i očekuje uzajamnost i uzdarje: darivatelj daruje kako bi obdareni uzvratilo. Dar tako nužno uključuje načelo *do ut des*, »dam da daš«, ali – kao što je Mauss pokazao – ta obveza uzdarja razlikuje se od ostalih razmjena dobara jer se u darovima stvaraju veze. Francuski sociolog također pokazuje da se darivanje razlikuje od ostale razmjene dobara po tomu što se u daru može primijetiti neka vrsta prisutnosti nutarnje energije, duha samoga darivatelja (*hau*). Na neki način darivatelj se u daru posebno angažira, utiskuje svoj duh, koji obdarenika ne može ostaviti ravnodušnim, i zato u njemu izaziva dužnost uzdarja.

Mauss također ukazuje da darivanje nije samo bezazleno događanje. Postoji i antagonističko darivanje. Analizirajući praksu darivanja sjevernoameričkih Indijanaca uvidio je da postoji darivanje, gdje se drugoga želi darivanjem uništiti. To se darivanje naziva *potlač*. Drugoga se, doduše, ne uništava fizički i ratom, ali ga se zato uništava darivanjem. Darivatelj velikim svojim darovima ima nakanu razotkriti bijedu i slabost obdarenika, koji nikako ne može uzvratiti na isti ili veći način kao obdarenik. Dakle, ovdje darivanje nije izričaj stvaranja veze i zajedništva, nego izričaj moći i vladanja nad drugim. Darivatelj je neka vrsta grabežljivca koji želi zavladatai svojim plijenom.

Na tragu je Marcela Maussa i francuski sociolog Marcel Hénaff. Hénaff produbljuje Maussa i uvodi pojam »uzajamnoga priznanja«. Dok je Mauss više analizirao važnost obveze uzdarja u procesu darivanja, Hénaff tvrdi da je puno zanimljivije pitanje o prvom daru, čiju svrhovitost on vidi u uzajamnom priznanju. Ljudi obdaruju jedni druge jer se uzajamno priznaju. Postoje tri razine priznavanja u darivanju: darivatelj daruje i identificira nekoga (nekoga prihvaća kao svojega), obdarenik prihvaća dar (pokazuje poštovanje) i uzvraća darom (odaje počast darivatelja). Na taj se način stvara zajedništvo, poveznica među ljudima, stranac prestaje biti strancem. I Hénaff primjećuje da darivanje ima obvezujuću ulogu, premda se ta obveza ne smije shvatiti kao moralna ili pravna obveza. Dar je obveza, ali koja istodobno treba biti slobodna. Drugim riječima, dar nije nekakav pravni ugovor.

Ne ulazeći u daljnje detalje, možemo sažeti dosad rečeno: darivanje je uzajamno priznanje kojim se stvaraju veze među ljudima. Bez dara ljudi ne bi jedni druge priznavali, postojalo bi golemo nepovjerenje, ugroženo bi bilo zajedništvo, a time bi bile postavljene u pitanje sve ostale razmjene dobara u društvu. Darom se drugoga priznaje, jer mu se daje nešto što se nalazi onkraj uobičajenih potreba. Time se potvrđuje da drugi vrijedi više od njegovih i mojih potreba, njegovih i mojih interesa. Ali, time se naznačuje da i ja vrijedim više od potreba i interesa, jer svaki dar u sebi krije duh, energiju (*hau*) darivatelja. Zato postoji obveza i dug darivanja, koji su zapravo obveza i dug uzajamnoga priznanja. Ta obveza mora biti slobodna jer ako nije slobodna, drugoga se opet ne priznaje. Odatle sada postaje razumljivo da sve, pa i najhladnije razmjene dobara među ljudima, društvima i državama,

”
Dar mora biti više od razmjene i više od reciprociteta. Štoviše, on je protivnik svakom reciprocitetu. Subjekti dara trebaju prestati biti subjekti koji su svjesni darivanja i koji očekuju reciprocitet, uzdarje. Time je poništena svaka oholost i moć u daru.

Darivanje je ugrađeno u nosive strukture ljudske zajednice. Samo ondje gdje živi dar, vladaju mir i zajedništvo.

Darovni prinos podanika caru. Evanđelistar Otona III., Reichenau (Njemačka), oko 1000.

Naime, reciprocitet, dug i zahvalnost uništavaju dar, stavljaju ga u ekonomiju, u puku razmjenu dobara. Darivatelj i obdarenik ostaju kod sebe, konstituraju se u darivanju, događa se razmjena istoga u istom. Takav ekonomiziran dar ne donosi ništa nova, subjekti u darivanju ostaju isti, razmjenjuju darove i potvrđuju svoj već postojeći i izgrađeni identitet, svoju svijest i svoju intencionalnost. Zato dar treba misliti onkraj reciprociteta, razmjene, uzdarja. Darivatelj u darivanju ne smije ništa očekivati, mora apsolutno isključiti svaki »do ut des«. Isto je i kod obdarenika. Ni on ne smije biti dužan, ne smije zahvaljivati. I više od toga. I kad ne bi bilo nikakva iščekivanja, ni tada ne bi bio dar moguć jer bi se darivatelj mogao gledati u zrcalu i diviti se svojoj velikodušnosti. Zato se treba poništiti svaka svijest o darivanju.

Dakle, dar mora biti nešto što nadilazi svijest i intenciju i darivatelja i obdarenika. Oni moraju biti nesvjesni i ne smiju imati nakanu kad daruju. Zaborav mora vladati njihovim darivanjem, i to zaborav »koji zaboravlja«, jer u daru se ne smiju konstituirati ni darivatelj ni odbarenik. U daru se jedan i drugi trebaju dekonstituirati i dekonstruirati. Zašto? Dar je uvijek tako ekscesivan, prekomjeran da nužno dekonstruira subjekte darivanja. Ekscesivnost dara također podrazumijeva nevidljivost, neprisuće, stranost, neiskusivost samoga dara. Dakle, dar nije nešto, ne može biti vidljiva stvar, a opet nije ništa. Jednom riječju, on je za Derridu nemoguć. Nemoguć, ne ukoliko ne postoji, nego ukoliko u svojoj nepojmljivosti prekrizuje i postavlja u pitanje sve naše darivanje. On je nemoguć i neiskusiv te kao takav nadahnjuje, poziva i izaziva naše darivanje, budi u nama žudnju da mi darujemo na način nemogućnosti dara.

Da pojednostavimo labirintsku misao Derride. Derridi je stalo da se u darivanju izbjegne moćnost, ponos, oholost u darivanju, što on uviđa u so-

uključuju darivanje, barem »ceremonijalno darivanje« (Hénaff), gdje se ljudi uzajamno priznaju. Iz svega navedenog slijedi da dar sasvim razumljivo stvara dug, zahtijeva uzdarje, uzajamnost, reciprocitet. Da se u daru ne očekuje reciprocitet i uzdarje, ne bi bilo ni odnosa među ljudima.

Dar kao nemogućnost i darivanost

Upravo kod teme uzdarja započinju svoju kritiku sociologije dara dvojica francuskih filozofa Jacques Derrida i Jean-Luc Marion. Obojica se odlučno protive ovim i drugim sociološkim teorijama koji dar i samo darivanje smještaju u kontekst razmjene, ekonomije, uzdarja i reciprociteta.

Teza Jacquesa Derride glasi: »Dar postoji samo ako nema reciprociteta, ako nema razmjene, a ni uzdarja, ni krivnje.«

ciološkim teorijama dara. Naprotiv, nemogućnost dara radikalno poništava moćnost, ponos i oholost. Pred nemogućnošću dara, čovjek se depotencira, dekonstituira, dekonstruira, postaje ponizan, krhak, ograničen. Zna da može darivati samo ako se mjeri tom nemogućnošću. Svako moguće darivanje mora u sebi nositi nemogućnost dara, ono mora proizići iz te nemogućnosti. Darivanje može biti samo još trag te nemogućnosti, ističe Derrida. Kad darujem, darivanje mora biti protiv mene, protiv moje svijesti i intencionalnosti, dar me treba baciti onkraj mene samoga, prema obzoru nemogućnosti samoga darivanja. Dar ne smije imati ni nakanu stvaranja veze i odnosa, jer bi se time drugoga podredilo sebi, a sebe drugomu.

Sličnoga je mišljenja i Jean-Luc Marion. Marion pak dar tumači unutar fenomenologije »darivanosti« (*donation*). Izvornost svakoga fenomena krije se u darivanosti, u činjenici da se fenomeni daruju prije moje intencije i svijesti. Fenomeni se daruju, polaze od sebe samih i nameću se u svojoj darivanosti mojoj intenciji i mojoj svijesti. Samo ako svoju intenciju i svijest uskladim s fenomenom, mogu pravo razumjeti fenomen. Dakle, ne usklađuje se fenomen s mojom intencijom i sviješću, nego obrnuto. Dar u toj fenomenologiji darivanosti na poseban način ističe činjenicu darivanosti svakoga fenomena. Dar u svojoj darivanosti dolazi do izražaja kao »zasićen fenomen«. Naime, u »zasićenim fenomenima« (događaj, tijelo, idol, lice; ali svi fenomeni mogu biti zasićeni), fenomen je tako neizmjeran i prekomjeran da se protivi mojem iskustvu, čini me nemoćnim, dekonstituira me, podređuje me sebi te moja egzistencija postaje egzistencija u dativu, postaje obdarenikom. Dakle, sada se dar pojavljuje, on je iskusiv, za razliku od Derride, ali u toj svojoj iskusivosti on prekrižuje sva moja iskustva, moju svijest i potrebe.

I on je mišljenja, poput Derride, da u daru ne smije postojati reciprocitet. To znači da darivanje isključuje prisutnost odbarenika, darivatelja, a i samoga dara. Inače bi dar opet pao pod režim ekonomije i razmjene. To se tako događa što se dar uvijek zbiva u darivanosti. Darivanost potiče obdarenika da uzvraća, bez obzira postoji li darivatelj ili ne. Darivanost pak i darivatelja goni da daruje bez obzira ima ili nema obdarenika. A i sam dar se također reducira na darivanost, prestaje biti objektom: što je više dar, tim je više nevidljiv. Jednom riječju, darivatelj i obdarenik nisu više u središtu, već darivanost. Oni se prepuštaju darivanosti dara pod vidom darežljivosti i prihvatljivosti. Darivatelj bez obdarenika suspendira sebe, prepušta dar bez očekivanja i recipročnosti, a obdarenik bez darivatelja savršeno prima dar. Dar je za Marina fenomen (protiv Derride), ali ne fenomen unutar tržišne razmjene (Mauss), već unutar fenomenologije darivanosti.

I ovdje možemo sažeti dosad rečeno: dar mora biti više od razmjene i više od reciprociteta. Štoviše, on je protivan svakom reciprocitetu. Subjekti dara trebaju prestati biti subjekti koji su svjesni darivanja i koji očekuju reciprocitet, uzdarje. Time je

Iskrenost dara ne traži reciprocitet; zadovoljava se radošću darivanja i istinom o darovanosti. U protivnom, umjesto radosti i blizine koju dar uspostavlja, ponovno se pada pod jaram ekonomije i razmjene.

poništena svaka oholost i moć u daru. Trebamo, dakle, tako darivati i uzvraćati na dar da darivanje i uzdarje budu trag nemogućnosti darivanja, ili da se događaju u darivanosti gdje se daruje bez obzira postoji li darivatelj, obdarenik i vidljivi dar. Naposljetku, dar nije razmjena, ne događa se zbog odnosa. Dar se tumači samim sobom.

Dar kao »*commercium admirabile*«

Nakon što smo prikazali dva temeljna pristupa daru u sociologiji i u filozofiji, možemo ukratko nešto reći o teologiji dara. Pokazat ćemo da se dar s teološkoga gledišta ne može smjestiti ni u jedan ni u drugi pristup. Krenimo prvo od ovoga posljednjeg.

U Isusu Kristu saznajemo da se Bog daruje nama. Bog Otac poslao je svojega jedinorođenog Sina da uspostavi odnos s nama, da uđemo u zajedništvo s njim, da postanemo jedno u zajedništvu trojedine ljubavi Oca, Sina i Duha Svetoga: »Da svi budu jedno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu.« (Iv 17, 21) Dakle, Bog se daruje kako bi s nama uspostavio odnos, a time se podrazumijeva da on želi reciprocitet, uzdarje s naše strane. Zašto? Zato što je bit dara, kako tvrdi Toma Akvinski, ljubav, a ljubav želi reciprocitet i zajedništvo. Bog se daruje nama da bi-

smo mi njega uživali: »Ut ipsa divina persona fruatur.« (Toma Akvinski) Teološka tradicija zato s pravom govori o »čudesnoj razmjeni« Boga i čovjeka. Bog je postao siromašnim kako bismo mi postali bogatima: »Premda bogat, radi vas posta siromašan, da se vi njegovim siromaštvom obogatite.« (2Kor 8, 9) Koje li čudesne razmjene! Bog baš i ne dobiva puno u toj razmjeni, jer dobiva nas – grješne, nesavršene i konačne. A mi? Mi dobivamo samoga Boga! Da, čudesan je Bog u Isusu Kristu, on žudi za nama (Dionizije Areopagit), žudi da mu odgovorimo svojim uzdarjem, da postanemo jedno s njim.

Zato je nezamislivo darivanje Božje koje ne bi uključivalo reciprocitet, uzdarje. To bi bilo sebično i ravnodušno darivanje i više se ne bi moglo uopće govoriti o daru. U daru bez reciprociteta radilo bi se o samodostatnosti darivatelja, kojemu je obdarenik apsolutno nevažan, hoće li primiti dar ili ne, postoji li on ili ne. Takve teorije darivanja bez reciprociteta zapravo izriču stanje današnjega postmodernog čovjeka koji nije više sposoban za odnos, vezu. Iza tih velikih ideja o čuvanju drugotnosti drugoga nerijetko se skriva individualizam, zatvorenost, solipsizam modernoga čovjeka, nijekanje intersubjektivnosti kao takve (J. Millbank).

Darivati na čist način, iz čiste ljubavi, uključuje i spremnost primiti dar. U nespremnosti za dar i u odbijanju dara krije se često oholost koja ne želi nikakav dug spram drugoga. Dar obvezuje, unosi u odnos. Sve dokle oholost priječi pristanak na primanje dara, nemamo pravo darivati.

Zato u tomu ne možemo slijediti promišljanja Derride i Mariona. Zajedno s Maussom i Hénaffom treba reći da je Božji dar uvijek *dar priznanja koje nas poziva u zajedništvo sa sobom*. Bog nas u Isusu Kristu zapravo neizmjereno priznaje jer nam daruje «sve», a to je samoga sebe, svojega Sina: »Ta on ni svojega Sina nije poštedito, nego ga je za sve nas predao! Kako nam onda s njime ne će sve darovati?» (*Rim 8,32*) Bog želi zajedništvo s čovjekom i to ostvaruje u Isusu Kristu, koji je »pravi Bog i pravi čovjek«. Prema Kalcedonskom saboru (451.) božansko i ljudsko u Isusu Kristu nije ni *odvojeno*, ni *pomiješano*. Nije *odvojeno*: to znači da je Božje darivanje usmjereno prema zajedništvu; Bog želi reciprocitet, ne želi odmak, odvojenost od čovjeka, nego uzdarje, zajedništvo. Nije *pomiješano*: Božje darivanje ne ništi čovjeka, nije »potlač«, čovjek ostaje čovjekom i ne biva pomiješan s Bogom. Stoga Kalcedonski sabor predstavlja temeljni kriterij za teološko razumijevanje dara. To nam daje za pravo reći da Bog želi reciprocitet. Pritom treba naglasiti da Bog ne želi reciprocitet koji »kruži iznad naših glava, nego onaj koji među nama cirkulira«, kako piše Paul Ricoeur. Da bi naznačio razliku između jednoga i drugoga reciprociteta, Ricoeur prvi interesni reciprocitet nazive »reciprocité«, a drugi bezinteresni »mutualité«. Kako bilo da bilo, reciprocitet, »koji cirkulira među nama« i koji želi zajedništvo, jest bit dara. To je reciprocitet sebedarja, napuštanja sebe, reciprocitet žudnje za drugim, jednom riječju, reciprocitet zajedništva u ljubavi.

Takvo shvaćanje dara, kao uzajamna priznanja koje želi zajedništvo ljubavi, pruža nam važne kriterije s obzirom na čin darivanja i na čin uzdarja.

Dar počinje od vidljivih dobara. No, u daru nevidljivo postaje vidljivo. Vidljivo očima darovne povezanosti. Ono daje vrijednost daru, ma kako on bio malen i neznatan.

© Fotocommunity

Darivanje

1. Dar mora biti u skladu s osobom koju darujemo, jer je dar priznanje te konkretne osobe. Ne smijemo, primjerice, svojim neprimjerenim, velikim darom biti nasilni spram obdarenika, ponižavati ga svojom darežljivošću (*potlač*) ili ga time siliti na odnos koji on ne želi. Također treba pripaziti da obdarenika i svojim neprimjerenim, malenim (bezveznim) darom također ne ponizimo. Bog nam je u tomu uzor. Svoj golemi dar u Isusu Kristu pripremao je prikladno i stupnjevito u povijesti spasenja, a i u Isusu Kristu on nas u svojoj neznatnosti malenoga djeteta i križa opet ne sili i ne ponižava veličinom svojega darivanja. Zaključak: budi obziran u darivanju.

2. Dar uvijek treba biti vidljiv, započinje se od vidljivih darova. No, što je darivanje među osobama intenzivnije, dar postaje sve manje vidljiv, sve je jednostavniji. Naposljetku postaje sasvim nevidljiv, ostaje samo dar ljubavi. Tako i u povijesti spasenja Bog svoje darove čini očitima, a to su «sakramenti» Staroga zavjeta. U Novomu za-

vjetu darovi postaju manje vidljivi, jednostavniji, tankočutniji, jer je intenzivnije darivanje i zajedništvo između Boga i čovjeka. Sad ostaju samo još euharistijski darovi, ti tako jednostavni i tankočutni Božji darovi, koji će također prestati na koncu povijesti, kad Bog bude sve u svemu. Zaključak: budi tankočutan u darivanju.

3. Derrida i Marion u pravu su kad ističu da darivanje treba biti lišeno moći, ponosa i oholosti. Istinsko darivanje proizlazi iz ranjenosti dru-

gim, pogođenošću drugim, iz nemogućnosti da se živi samo za sebe. Priznanje drugoga nije mirno, jednostavno, nego podrazumijeva napuštanje samoga sebe, dekonstituiranje sebe, ekscesivnost. Što je veći dar, tim je veća ekscesivnost dara, veći je »hau« u daru, tim je veća maštovitost dara kojim se želi drugoga usrećiti. Zaključak: budi ekscesivan i maštovit u darivanju.

4. Derrida i Marion opet su u pravu kad naglašavaju nesvjesnost i neintencionalnost dara. Mi bismo to rekli ovako: darivanje započinje uvijek s intencionalnošću i sviješću (uzajamno priznanje koje želi zajedništvo), ali je malo pomalo napušta. Darivatelj se sve manje zadržava na svojoj intencionalnosti i svijesti, jednostavno uživa u darivanju. I tako se događa sljedeće: što je darivanje veće i snažnije, ono postaje manje intencionalno, svjesnije. Tada daruješ, jer jednostavno ne možeš ne darivati. Daruješ prirodno, sasvim razumljivo, rekli bismo, daruješ kraljevski svečano, negrčevito i neopterećeno. Oni koji se intenzivno ljube, znat će o čemu govorim. Ljubav dviju osoba, koja je tako intenzivna, prestaje biti svjesna sebe, nalazi se u svijesti onkraj svijesti, kako bi to rekli mistici. To isto vrijedi i za intenzivno darivanje. Zaključak: daruj tako da ponizno zaboravljaš sebe u darivanju.

Uzdarje

Toliko o darivanju, a sada uzdarje.

1. Ricoeur u svojoj analizi dara zaključuje da je svaki dar apel na drugoga, apel na uzdarje. I uzdarje treba činiti, prema njemu, ono što je učinilo darivanje, tj. »prvi dar«. Zato on naziva drugi dar »drugim prvim darom«. Uzdarje treba ostati u istom tom ritmu darivanja, ponoviti prvi dar. Ponoviti isti dar ne znači uzvratiti isti darom na dar, jer to više ne bi bio dar, bilo bi to puka razmjena dobara i interesa. Kako je prvi dar velikodušan i ekscesivan, i uzdarje treba biti velikodušno i ekscesivno, poput prvoga dara, a to znači velikodušniji i ekscesivniji od prvoga dara. Tako se zapravo daruju, prima ju i uzvraćaju božanske osobe u Trojstvu. Naše pak uzdarje na Božji dar jest udioništvo u Kristovu uzdarju Ocu. Zato u euharistiji prinosimo sebe u darovima kruha i vina, koji postaju Kristovim tijelom i krvlju. U Kristovu uzdarju mi prinosimo i svoje uzdarje Ocu. Zato je euharistija savršeno uzdarje, jer je ona Kristovo uzdarje i naše uzdarje. Zaista čudesno! Čudesno, jer mi s Kristom i po Kristu i u Kristu s Duhom Svetim možemo ekscesivno obdarivati samoga Boga! Zaključak: na primljeni dar uzvрати velikodušnim i ekscesivnim »drugim prvim darom«.

—”
Dar mora biti u skladu s osobom koju darujemo, jer je dar priznanje te osobe. Ne smijemo, primjerice, svojim neprimjerenim, velikim darom biti nasilni spram obdarenika, ponižavati ga svojom darežljivošću i time ga siliti na odnos koji on ne želi.

2. Uzdarje podrazumijeva ovisnost o prvom daru, ovisnost o onomu koji je prvi darovao. Darivanje nas uvijek veže uz nekoga. Zato ponekad i odbijamo darove, kad ne želimo ovisnost o drugomu. To je ponekad u ljudskim odnosima potrebno jer se ne želimo vezati uz osobe sa sumnjivim namjerama. No, postoji opasnost da uopće nismo spremni na primanje dara. Postoje osobe koje su toliko samodostatne i autonomne da ne žele primati nikakav dar. Ne žele nikakvo uzdarje, nikakav dug spram drugoga. To je vrhunski izričaj oholosti, kako to opisuje i Simone Weil: »Dati na čist način, iz čiste ljubavi, razumijeva i to da bismo pristali primiti. Sve dokle god oholost priječi pristanak na primanje, nemamo pravo davati.« Zaključak: priupitaj se znaš li primiti dar ovisnosti, jesi li spreman biti dužan spram drugoga, dužan uzajamna priznanja, dužan ljubavi (*Rim 13, 8*).

3. Način primanja darova svjedoči o tome kakvi smo. Postoje osobe koje pohlepno uzimaju dar. Niste im ga još ni pružili, one ga pohlepno grabe. Ta pohlepa zapravo ništi gracioznost i slobodu darivanja jer stvara dojam da imamo pravo na dar. Zato i djecu učimo da se nećaju kod primanja dara (»niste trebali«, »ne treba taj dar«). Učimo ih zapravo pravom, nepohlepnom uzdarju koje priznaje darivatelja. Ili postoje osobe koje, kad im nešto darujete, one taj dar i ne pogledaju, kao da im niste ništa dali. Ne raduju se uopće daru, hladno ga i ravnodušno primaju. A taj hladni, ravnodušni stav opet ništi darivanje, ne priznaje drugoga. Zaključak: ne budi pohlepan i ravnodušan u primanju.

4. Seneka je već isticao da se uzdarje ne smije odmah dogoditi. Tko odmah uzvraća darom na dar, ništi sam dar. Naime, brzo uzvratanje znak je nepodnošenja ovisnosti o darivatelju, nepriznanje gratuiteta dara. Kao da time želimo reći: ne želim biti ovisan o tebi, moram što prije biti »kvit«. Zbog toga uzdarje podrazumijeva vrijeme uživanja u primljenome daru, priznanje ovisnosti o darivatelju. Naime, uzdarje treba biti »drugi prvi dar«, tj. treba predstavljati iznenađenje darivatelju, njega tako iznenaditi kao što je on mene iznenadio. I kako je divno tako iznenaditi darivatelja, maštovito, baš onda kad on to najmanje očekuje! Eto zašto je važno da se uzdarje ne događa odmah. Zaključak: uživaj u daru ovisnosti i neka tvoje uzdarje bude iznenađenje.

Neka ovo razmatranje bude poticaj nama kršćanima da budemo radosni darivatelji (2Kor 9, 7) i zahvalni primatelji. Drukčije i ne smijemo, jer u Isusu Kristu imamo najradosnijega Darivatelja i najzahvalnijega Primatelja. ■

Gdje izostaje dar,
izostaje i zahvalnost
koja oplemenjuje odnos.
Dar oživljava i vraća osobe
jednu drugoj.

Mario Sironi, oko 1950.

Liturgija – otajstvo Božjega darivanja

Slaviti Božji dar spasenja u novoj kulturi darivanja

Ante Crnčević

Po sakramentima, navlastito po euharistiji, Krist ostaje u Crkvi trajno nazočan upravo u formi dara. Slavlju i razumijevanju liturgije potrebno je ozračje darovanosti, otvorenost daru i darovna zahvalnost kako bismo mogli biti dionici ljepote života u Bogu. U liturgiji smo najprije primatelji dara. Liturgija i Crkva povjerene su jedna drugoj da bismo, u mudrosti dara i u uzajamnoj izručenosti, uvijek ponizno primali i radosno zahvaljivali na svemu – jer sve je dar.

Sve je dar. Tu rečenicu sa sigurnošću može izgovoriti samo onaj tko život i sve u njemu gleda onkraj vidljivoga. Iz pogleda koji ide onkraj svega, onkraj vlastitih moći i granica, spoznaje se da je sve dar. Ni ono što nam se čini da je plod naših ruku niti ono što otkrivamo kao logičnu posljedicu događanja i okolnosti, nije bez dara. Što imamo, a da nismo primili? Što možemo stvoriti i dati, a da nam prethodno nije darovano? Počevši od sebe samih, otkrivamo veliko otajstvo dara i divnu mrežu darovanosti u kojoj stoji sav svijet. Otkriti život kao dar i sebe kao plod darovanosti vodi k spoznaji Boga-Dara i Boga-Darivatelja. Apostol Jakov otkriva Boga kao »onoga koji *svima daje rado* i bez negodovanja« (Jak 1, 5). Tema dara na čudesan način otkriva Boga i njegovu darežljivu ljubav iz koje sve nastaje. Sve nastaje iz dara i sve opstoji u darovanosti. Sukobi, podjele, nepravde, nejednakosti i zla nastaju iz negacije dara, iz zaborava gratuitnosti, koja sve stavlja u odnos darovanosti i zahvalnosti. Kada se zaboravi da je sve dar, ulazi se u iskušenja prisvajanja i vlasništva, čime se prekida čudesni lanac darivanja koji čuva i održava zajedništvo među ljudima i otvara pogled odnosu prema Onomu iz čijega dara sve izvire.

Novo otkriće dara

Stoljeće iza nas iznjedrilo je u filozofiji i antropologiji zanimljiva razmišljanja o daru i fenomenologiji darivanja. Kroz fenomen i iskustvo dara sociologija, antropologija i filozofija pokušale su tumačiti sâm život, njegov smisao i neiscrpnost u ovozemaljskom trajanju. Reći da je život dar, znači promatrati ga onkraj zemaljske i tjelesne egzistencije, u njegovoj protegnutosti do Darivatelja, do onoga koji nadilazi mjere i uvjetovanosti života u tijelu. Filozofija, govoreći o daru i ljudskome darivanju, ipak nije uvijek jasno vodila prema govoru o Bogu-Darivatelju i Bogu-Daru, ali je svima koji potvrđuju iskustvo Boga i njegove blizine otvorila put novoga promišljanja o iskustvu vjere kroz dimenziju dara i darovanosti. Time je filozofska misao pomogla iznova otkriti zaboravljenu teologiju dara.

Među najvažnijim autorima koji su razmišljali o fenomenologiji dara i ljudskoj egzistenciji kao življenju u gratuitnosti susreću se osobito Marcel Mauss i Jacques Derrida. U sociološkome pristupu običajima u drevnim kulturama Mauss razmjenu darova promatra kao način opstanka ljudske zajednice. Darivanje, kao »totalna prestaci-

ja«, jest način komunikacije i održanja ljudske vrste te na njemu počiva najstariji ekonomski ustroj zajednice, sve do mjere da u jezicima nekih starih naroda nije postojala razlika između glagola kupiti, prodati, posuditi i dati. Zbog toga je dar morao uvijek biti uzvraćen. On nikada nije bio vlasništvo. Bio je tek u prijelaznome posjedovanju. Ipak, promatranje dara u tim socijalnim i tržišnim odnosima ne iscrpljuje onaj kôd darivanja koje su razvile kasnije kulture i koji doživljava nove preobrazbe u današnjim kulturalnim mijenama. U tom su vidu misao o daru dalje razvijali osobito C. Lévi-Strauss i J. Derrida.

Ipak, u novije vrijeme nezaobilazan je postmodernistički filozof Jean-Luc Marion koji je na svojevrsan način dekonstruirao uobičajena shvaćanja dara i darivanja, usmjerujući misao prema samoj »danosti« i »redukciji dara«, pri čemu se dar istinski spoznaje tek kad nam pred očima nisu ni darivatelj, ni primatelj dara ni sâm dar. Ono što stoji »ispod«, što se iskuša u odsutnosti tih triju strukturnih elemenata dara, jest bit dara i samo se u iskustvu te biti živi ljepota dara i darovanosti, gratuitnosti. Svaki put kad se toj danosti, koja nas unosi u gratuitnost, zaustavimo na onome što nam je darovano, na osobi koja nam je darovala dar ili na samomu sebi (razmišljajući o korisnosti onoga što smo dobili), bivamo uskraćeni za spoznaju o biti dara i za življenje gratuitnosti. Odmak od tih triju strukturnih i ujedno ograničujućih elemenata dara potreban je za svaku iskrenost i ljepotu darivanja – i kada darujemo i kada primamo dar. Time postaje nebitno jesmo li darivatelji ili primatelji dara. Radost koja se živi kroz dinamiku darivanja jednako zahvaća i darivatelja i obdarenika. Dar živi upravo u toj odnosnosti, u uzajamnoj zahvaćenosti darom. Misao tada smjera onkraj dara što se drži u rukama, jer silnice blizine i povezanosti osobâ daju vrijednost i ljepotu daru.

Kultura darivanja i zaborav dara

Neovisno o tim novim razmišljanjima o daru, danas se u društvu i društvenim odnosima zamjećuje jedna nova pojava kojoj pristaje naslov *kultura darivanja*. Dar prati susrete, blagdane, događaje, posebne trenutke, povratke s putovanja... Darom se zahvaljuje, iskazuje dobrodošlica, blizina, prijateljstvo, početak nečega novog, čestitka... Dar je ušao u sve sfere života. Naizgled ga unutar obitelji, u društvu, u prijateljstvu, u svijetu poslovanja. Kao takav, zacijelo je postao bremenit značenjima, koja je katkada teško dekodirati.

Darovi prineseni Isusu očituju priznanje njegova božanstva i kraljevskoga dostojanstva. Prineseni dar unosi prinositelje u živi odnos vjere i poklonstva.

Psaltir iz Bamberga, 13. st.

U otajstvu Božjega
utjelovljenja ostvaruje se
čudesna razmjena darova.
U čovjeku, koji je mjesto
utjelovljenja, združuje se
nebesko sa zemaljskim,
vječno s vremenitim,
božansko s ljudskim.

Giacomo Balla, 1914.

»konfekcionirani« darovi, nasilno nam se nameće što ćemo »darovati« pa i što ćemo očekivati u daru. Promidžba unaprijed budi osjećaje očekivanih i preferiranih darova. Postoje i specijalizirani »darovni dućani«. U njima je dar već pripravljen. Potrebno ga je samo platiti i nakon toga pronaći osobu kojoj bi on pristajao. Ako kupite dva, treći ćete dobiti besplatno – barem tako kažu. Tako možete još nekoga obdariti. Usputno, kao što je dar i kupljen usputno. Potrebno je samo pronaći još jednu osobu koju ćete »obradovati« darom. Darovi su već umotani, prigodno urešeni, a možete izabrati i već napisanu čestitku kako biste imali što manje brige i truda oko dara. »Najdražem... s ljubavlju...«. Potrebno je još samo unijeti imena – ako se toga i sjetimo u svoj toj površnosti i žurnosti »darivanja«. Kako nitko ne bi bio uskraćen za mogućnost darivanja, trgovine će biti otvorene i na sam blagdanski dan. Kada pođete u susret dragoj osobi ili obitelji, dar ćete moći kupiti usput. Ne morate gubiti vrijeme. Takva iskustva zacijelo ne mogu izreći ljepotu darivanja i smisao dara. Oni se trebaju tražiti u onim iskustvima u kojima dar nije usputan, nego je doživljen kao susretište darivatelja i primatelja dara, kao trenutak u kojemu se život doživljava kao darovanost.

U komercijalizaciji darivanja lako izostaje ono što dar čini darom – osobnost, blizina, unosenje sebe u dar koji se daje. Izostaje darivanje vre-

rati, a još teže svesti na zajednički nazivnik koji bi nas unosio u ozračje darivanja, ljubavi i zajedništva. Darivanje je, naime, postalo toliko prisutno i neizostavno u društvenome životu da biva sve nezamjetnijim. Zamjećuje ga se tek kada izostane. Postaje društveno neprihvatljivim nekamo doći bez dara, premda možda uručeni dar neće u onomu komu se pruža stvoriti radost, blizinu zajedništva ili otvoriti kutak novom čuvanju spomena. Smisao dara nerijetko se iscrpljuje u samome davanju ili u daru pa se tu i zaustavlja sav njegov smisao. Dar biva ostavljen, zaboravljen. Možda nekamo pohranjen, a možda i (za)bačen. Premda dar često ostaje ne(do)življen, neprimjerenim se smatra nekamo doći bez dara. Zato se sve češće čuje izraz »donijeti dar«, a sve manje »dati dar«. Dar se donosi. Usputno. I predaje ga se usputno. Kao da se želi reći da nije važan. On se više i ne uručuje. Pruža ga se na način da se, pod izlikom skromnosti i poniznosti, u tome trenutku pozornost odvraća od dara. »Stavite to tamo negdje« i »Niste trebali« riječi su koje prate tu usputnu, reduciranu i obredno neživljenu gestu pružanja i primanja dara, izvršenu na pragu doma. Neživljenost dara i darivanja sve je prisutnija u društvu u kojemu se ljudi neprestance i neiscrpno (a kada i iscrpljujuće) daruju.

Za blagdanske dane nude nam se unaprijed

mena koje je prije pružanja dara uneseno u dar, kroz razmišljanje i traženje onoga što bi bilo prikladno upravo za osobu kojoj se dar pruža. Vrijeme prije darivanja omogućuje misliti na osobu, na njezine naklonosti, osjećaje, želje, osobnost... Kroz to vrijeme u nama dozrijeva želja da se istinski daruje, da se živi zajedništvo i blizina s osobom kojoj se daruje. Dar već tu počinje živjeti. Darivanje nije svedivo ni na dar niti na trenutak pružanja dara. Darivanje se živi još dok osoba ne zna za dar, još dok dar nastaje, dok ga se traži i pripravlja. Doista, čovjeka darivateljem ne čini dar koji pruža, nego nakana s kojom daruje (G. E. Lessing).

Ljepota darivanja istinski se uči od Boga. U njegovu sebedarju i njegovu neprestanom darivanju, koje nazivamo milošću i ljubavlju, trajno se isprepliću iznenadnost dara i strpljivost u darivanju, bogatstvo dara i briga za mjeru koja nam pristaje, radost darivanja i strpljivost u čekanju zahvalnosti i uzdarja. Bog nas uči i darivati i primati dar, i dugo pripravljeti dar i u nadi čekati uzdaje. Božji odnos prema nama, premda grješnicima i nedostojnima tako uzvišenoga dara, postaje školom za novu ljepotu darivanja koja ozdravlja naš odnos s Bogom i svaki odnos s ljudima i sa svim stvorenim.

Kad bismo znali dar Božji...

»Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj *dade* kao otkupninu za mnoge.« (Mk 10, 45; Mt 20, 28) Otajstvo Božjega djela spasenja, očitovano u misteriju Krista, na prikladan se način može izreći slikama dara i davanja. Paradoks u kojemu je davanje posjedovanje, a gubljenje dobitak, okreće logiku ljudskoga darivanja prema onoj božanskoj mudrosti koja se i spoznaje u logici dara. Izručujući svoj život i predajući se u ruke neprijatelja, Isus moli: »Oče, proslavi sina svoga (...) da vlašću koju si mu *dao* nad svakim tijelom *dade* život vječni svima koje si mu *dao*« (Iv 17, 2).

Krist je Božje darivanje ljudskomu rodu. Samo je darom moglo biti spašeno ono što je narušeno i u propast odvedeno sebičnošću i prisvajanjem. Grijeh praroditelja čita se u negaciji života kao dara. Čovjek je upao u iskušenje misliti da je darovanost ovisnost te je posegnuo za gospodarenjem, misleći da se tako živi sloboda. Upravo je time postao robom onoga čime je htio slobodno gospodariti. Od tada se kroz čitavu ljudsku povijest trajno ponavlja i posvjedočuje istina: sve što ne biva dano, biva izgubljeno. I svaki put kad se iz vida izgubi istina o darovanosti, upada se u tjeskobnu brigu za posjedovanjem, u ropstvo.

Kršćanstvo govori o *daru spasenja*. Novost je to religijskim traženjima Boga i vječnosti. Čovjek je mislio kako sve za čim čezne može samo ukrasti bogovima (Prometej) ili pak to zaslužiti, platiti, svojom žrtvom. Bog se u Kristu očituje kao dar, u potpunost sebedarja. Dar nadvisuje plaću i zaslugu. On oslobađa dugovanja i brige o izravnavanju vrijednosti i plaća. U mnogim jezicima, stoga, glagoli darovati (dati) i oprostiti proizlaze iz istoga korijena 'dar': lat. *donare* i *perdonare*, njem. *geben* i *vergeben*, franc. *donner* i *pardonner*, (slično i u drugim romanskim jezicima), engl. *give* i *forgive*. Bog nam je *dao* sebe da bismo bili *opravdani* pred njim. Tako je oproštenje dar koji obnavlja odnos jednakosti i iskrenosti, darujući mogućnost iskrenoga darivanja u uzajamnosti. Sve dok ne osjetimo radost Bož-

U susretu s Božjim darom spasenja čovjek postaje oslobođen računice reciprociteta i logike davanja prema mjeri primljenoga te postaje *capax amoris*, osposobljen za dar i darivanje, za dobrotu i ljubav koja ne poznaje mjeru doli mjeru punine.

Mario Sironi: *Glava*, 1913.

ta commercia) obnovi u nama onaj život u kojemu je naša ljudska narav sjedinjena s tvojim božanstvom«. Božansko darivanje, koje je potpuno, dakle sebedarno, nosi ono što čovjeku može biti dano jedino kao dar – božanska narav i božanski život. Kao što darivanje među ljudima uspostavlja nove odnose, stvara blizinu i zajedništvo, očituje privrženost i odanost, tako i Božje darivanje ljudima očituje i daruje Božju vjernost. Punina Božje vjernosti prema čovjeku jest neuskraćivanje onoga što Boga razlikuje od čovjeka: božanska narav. Dar otkriva narav. Prihvatiti Božje darivanje, stoga, znači prihvatiti saâm božanski život.

Sâm se Isus predstavlja kao dar. U susretu sa Samarijankom izgovara rečenicu u kojoj se predstavlja kao Dar: »Kad bi znala *dar Božji* i tko je onaj tko ti govori 'Daj mi piti'...« (Iv 4, 10). Poveznica između govora o daru i onoga tko govori, ovdje nije slučajna. Veznik »i« (*kai*) ovdje nosi epegzegetsko značenje pa bi se moglo prevesti »kad bi znala dar Božji, *to jest* onoga tko ti govori« (Van den Bussche). Isus je dar koji se zahvaća i daje. To se potvrđuje i u nijansiranju pojma zdenac. Dok Samarijanka govori o *zdenacu*: »Gospodine, ta nemaš ni čime bi zahvatio, a zdenac (grč. *phrear*) je dubok« (Iv 4, 11), Isus rabi riječ *izvor*: »Tko bude pio vode koju ću mu ja dati, ne, neće ožednjati nikada; voda koju ću mu ja dati postat će u njemu *izvorom* (grč. *pege*) vode koja struji u život vječni« (Iv 4, 14). Evanđelist, stoga, opisujući taj susret bilježi da je Isus »sjedio na izvoru« (4, 4). Kao da želi identificirati Isusa s izvorom i vodom koju je potrebno zahvatiti i piti kako se ne bi žedalo dovijeka (O. Battaglia). Isus je dar kao što je i voda dar. Samari-

jega oprostjenja, ne usudujemo se Bogu ništa dati. Osjećamo se u svemu nedostojnima. Istinski odnos s Bogom započinje njegovim darom u kojem nam daje sebe samoga. U susretu s Bogom i njegovim darom spasenja čovjek postaje oslobođen računice reciprociteta i logike davanja prema mjeri primljenoga te biva osposobljen za dar i darivanje, za dobrotu i ljubav (*capax boni*, *capax amoris*) koja ne poznaje mjeru doli mjeru punine.

U slavljenju otajstva Božjega utjelovljenja u nama se zbiva predivna igra božanskoga i ljudskoga, vječnoga i vremenitoga: Bog postaje čovjekom, uzima na sebe ljudsku narav da bi nas uveo u božanski život te da bismo i sami postali dionicima božanske naravi. U tome otajstvu, u toj divotnoj i čudesnoj razmjeni darova, »Bog nije dao nešto, već je dao samoga sebe u svome Sinu Jedino-rođencu« (papa Benedikt XVI., *Kateheza na općoj audijenciji*, 9. siječnja 2013.). Božje utjelovljenje, stoga, preobražava naše odnose kako bi bili vođeni darežljivošću i ljubavlju. U tome smislu u darovnoj molitvi na božićnoj misi polnočki molimo: »Neka ti omili, Gospodine, prinos ove svetkovine: po ovoj svetoj razmjeni darova (*sacrosancr-*

janki se predstavlja u daru vode, drugdje u daru ozdravljenja od sljepoće, u daru govora, u vraćanju zdravlja. Svaki Božji dar vodi k Daru koji je Bog.

Čudesna je mudrost Božjega darivanja. Darujući se, Bog se čini nevidljivim. Ostaje »skriven« u obličju čovjeka, u dobroti ljudi, u daru mira, u radosti oprostjenja, u vedrini nade, u snazi prihvaćanja drugih, u vjernosti koja se ne da povrijediti tuđom nevjernošću. On se ne objavljuje na način da ga najprije upoznamo i prihvatimo kako bismo nakon toga mogli primiti ono što nam daruje. On nam se daruje da bismo njegov dolazak i objavu mogli prepoznati u daru. Bog je skriven u daru.

Po sakramentima, navlastito po euharistiji, Krist ostaje u Crkvi trajno nazočan upravo u formi dara. Slavlju i razumijevanju liturgije potrebno je upravo ozračje darovanosti, otvorenost daru i darovna zahvalnost, kako bismo mogli biti dionici ljepote života u Bogu. U liturgiji smo najprije primatelji dara. Liturgija i Crkva povjerene su jedna drugoj (H. de Lubac) da bismo, u mudrosti dara i u uzajamnoj izručenosti, uvijek ponizno primali i radosno zahvaljivali na svemu – jer sve je dar. ■

Liturgijski kalendar

PROSINAC

25 S **ROĐENJE GOSPODINOVO, svetkovina**

Polnočka:

Iz 9,1-6; Ps 96,1-3.11-13; Tit 2,11-14; Lk 2,1-14

Zornica:

Iz 62,11-12; Ps 97,1.6.11-12; Tit 3,4-7; Lk 2,15-20

Danja: Iz 52,7-10; Ps 98,1-6; Heb 1,1-6; Iv 1,1-18

26 Č **SV. STJEPAN PRVOMUČENIK, blagdan**

Dj 6,8-10; 7,54-60; Ps 31,3c-4.6ab.7b.8a.17.21ab; Mt 10,17-22

27 P **SV. IVAN, apostol i evanđelist, blagdan**

1Iv 1,1-4; Ps 97,1-2.5-6.11-12; Iv 20,1-8

28 S **NEVINA DJEČICA, mučenici, blagdan**

1Iv 1,5 – 2,2; Ps 124,2-5.7b-8; Mt 2,13-18

29 N **SVETA OBITELJ ISUSA, MARIJE I JOSIPA, blagdan**

30 P **Šesti dan Božićne osmine:**

1Iv 2,12-17; Ps 96,7-10; Lk 2,36-40

31 U **Sedmi dan Božićne osmine:**

1Iv 2,18-21; Ps 96,1-2.11-13; Iv 1,1-18

SIJEČANJ 2014

1 S **SV. Marija Bogorodica, svetkovina**

2 Č **Sv. Bazilije Veliki i Grgur Nazijanski, biskupi, spomendan**
od dana: 1Iv 2,22-28; Ps 98,1-4; Iv 1,19-28

3 P **Svagdan; ili: Presveto Ime Isusovo**

1Iv 2,29 – 3,6; Ps 98,1.3-6; Iv 1,29-34;

ili od spom.: Fil 2,1-11; Ps 8,4-9; Lk 2,21-24

4 S **Svagdan: 1Iv 3,7-10; Ps 98,1.7-9; Iv 1,35-42**

5 N **DRUGA NEDJELJA PO BOŽIĆU**

6 P **BOGOJAVLJENJE, svetkovina**

7 U **Svagdan; ili: Sv. Rajmund Penjafortski, prezbitar**

1Iv 3,22 – 4,6; Ps 2,7-8.10-11; Mt 4,12-17.23-25

8 S **Svagdan: 1Iv 4,7-10; Ps 72,1-4b.7-8; Mk 6,34-44**

9 Č **Svagdan: 1Iv 4,11-18; Ps 72,1-2.12-13; Mk 6,42-52**

10 P **Svagdan: 1Iv 4,19 – 5,4; Ps 72,1-2.14.15bc.17; Lk 4,14-22a**

11 S **Svagdan: 1Iv 5,5-13; Ps 147,12-15.19-20; Lk 5,12-16**

12 N **KRŠTENJE GOSPODINOVO, blagdan**

13 P **Svagdan; ili: Sv. Hilarije, biskup i crkveni naučitelj**

1Sam 1,1-8; Ps 116,12-19; Mk 1,14-20

14 U **Svagdan: 1Sam 1,9-20; Otpj. pj.: 1Sam 2,1.4-8; Mk 1,21-28**

15 S **Svagdan: 1Sam 3,1-10.19-20; Ps 40,2.5.7-10; Mk 1,29-39**

16 Č **Svagdan: 1Sam 4,1-11; Ps 44,10-11.14-15.24-25; Mk 1,40-45**

17 P **Sv. Antun Opat, spomendan**

od dana: 1Sam 8,4-7.10-22a; Ps 89,16-19; Mk 2,1-12

18 S **Svagdan: 1Sam 9,1-4.17-19; 10,1a; Ps 21,2-7;**

Mk 2,13-17

Rođenje Gospodinovo. Božić

Ulazna pjesma

Dijete nam se rodilo,
sina dobismo,
na plećima mu je vlast.
Ime mu je:
Anđeo velikoga savjeta.
(Iz 9, 6)

Zborna molitva

Bože, divno si saznao čovječje
dostojanstvo, a još divnije ga
obnovio: udijeli nam dioništvo
u božanstvu svoga Sina,
koji je rođenjem uzeo našu
ljudsku narav. Koji s tobom.

Darovna molitva

Nek ti, Gospodine, ugodi
spomenžrtva današnje
svetkovine: ti nam u njoj
daješ potpuno oprostjenje,
a mi tebi iskazujemo
savršeno bogoslužje.
Po Kristu.

Danja misa

Prvo čitanje Iz 52, 7-10

*Neka svi krajevi zemlje vide spasenje
Boga našega.*

Čitanje Knjige proroka Izaije

Kako su ljupke po gorama noge glasonoše
radosti koji oglašava mir, oglašuje sreću,
navješćuje spasenje govoreći Sionu:
»Bog tvoj kraljuje!« Čuj, glas ti podižu
stražari, zajedno se raduju jer na svoje oči
gledaju gdje se na Sion vraća Gospodin.
Kličite, zajedno se radujte,
razvaline jeruzalemske, jer Gospodin je
utješio narod svoj, otkupio Jeruzalem.
Ogolio je Gospodin svetu svoju mišicu
pred očima svih naroda, da svi krajevi
zemlje vide spasenje Boga našega.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 98, 1-6

Pripjev: Svi krajevi svijeta vidješe
spasenje Boga našega.

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu,
jer učini djela čudesna.
Pobjedu mu pribavi desnica njegova
i sveta mišica njegova.

Gospodin obznani spasenje svoje,
pred poganima pravednost objavi.
Spomenu se dobrote i vjernosti
prema domu Izraelovu.

Svi krajevi svijeta
vidješe spasenje Boga našega.
Sva zemljo, poklikni Gospodinu,
raduj se, klič i pjevaj!

Zapjevajte Gospodinu uz citru,
uz citru i zvuke glazbala;
uz trublje i zvuke rogova:
kličite Gospodinu kralju!

Drugo čitanje Heb 1, 1-6

Bog nam progovori u Sinu.

Početak Poslanice Hebrejima

Više puta i na više načina Bog nekoć
govoraše ocima po prorocima; konačno,
u ove dane, progovori nama u Sinu.
Njega postavi baštinikom svega;
Njega po kome sazda svjetove. On, koji je
odsajaj slave i otisak bića njegova te sve nosi
snagom riječi svoje, pošto očisti grijehe,
sjede zdesna Veličanstvu u visinama;
postade toliko moćniji od anđela koliko je
uzvišenije nego oni baštinio ime.
Ta kome od anđela ikad reče: Ti si sin moj,
danas te rodih; ili pak: Ja ću njemu biti otac,
a on će meni biti sin. A opet, kad uvodi
Prvorođenca u svijet, govori:
Nek pred njim nice padnu svi anđeli Božji.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	384	Dijete nam se rodilo
ili:	410 (411)	U to vrijeme godišta
Otpj. ps.:	387	Svi krajevi svijeta vidješe
Prinosna:	402.1 i 2	Radujte se, narodi
Pričesna:	393 ili 394	O Isuse, o Spase naš
ili:	406	Zdravo budi, mladi Kralju
Završna:	420	Narodi nam se

Dodite, narodi, poklonite se Gospodinu,
jer danas siđe na zemlju svjetlost velika.

Vladimir Blažanović: Kristovo rođenje.

Pričesna pjesma

Svi krajevi
svijeta vidješe
spasenje Boga
našega.

(Ps 98, 3)

Popričesna molitva

Dobri Bože,
Spasiteljjev rođendan
početak je našeg
božanskog preporođenja.
Molimo da nas privede
i vječnom životu u nebu.
Po Kristu.

Pjesma prije evanđelja

Dan nam sveti osvanu:

Dodite, narodi, poklonite se Gospodinu,
jer danas siđe na zemlju svjetlost velika.

Evanđelje Iv 1, 1-5.9-14 (kraća verzija)

Riječ tijelom postade i nastani se među nama.

Početak svetog Evanđelja po Ivanu

U početku bijaše Riječ,

i Riječ bijaše u Boga,

i Riječ bijaše Bog.

Ona bijaše u početku u Boga.

Sve postade po njoj

i bez nje ne postade ništa.

Svemu što postade, u njoj bijaše život

i život bijaše ljudima svjetlo;

i svjetlo u tami svijetli

i tama ga ne obuze.

Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog
čovjeka dođe na svijet;

bijaše na svijetu i svijet po njemu posta

i svijet ga ne upozna.

K svojim dođe i njegovi ga ne primiše.

A onima koji ga primiše podade moć

da postanu djeca Božja:

onima koji vjeruju u njegovo ime,

koji su rođeni ne od krvi, ni od volje tjelesne,

ni od volje muževlje, nego – od Boga.

I Riječ tijelom postade i nastani se

među nama i vidjesmo slavu njegovu

– slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca –
pun milosti i istine

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Bog je po Kristovu utjelovljenju sišao u ljudsku narav da bi čovjeka obdario božanskim životom. Oživljeni Riječju po kojoj je sve stvoreno, iskrenom se molitvom utecimo nebeskomu Ocu:

Neka te slavi, Gospodine, život naš.

1. Gospodine, svjetlom božanske Riječi rasvijetli put svojoj Crkvi da po vjerodostojnosti života bude dom ljubavi svim vjernicima i mjesto susreta za sve koji te traže, molimo te.
2. Gospodine, obdari mudrošću Duha Svetoga papu Franju, (nad) biskupa našega I. i sve pastire svoga naroda, da u Crkvi i svijetu budu ustrajni navjesticitelji evanđelja istine i života, molimo te.
3. Gospodine, otvaramo ti vrata svojih domova i svojih obitelji: izliječi nam srca od svakoga opiranja tvojoj Riječi i nastani se u svima nama, molimo te.
4. Gospodine, ti si se u Kristu na čudesan način darovao svim ljudima. Otvori nam oči vjere da te umijemo prepoznati u bližnjima te i sami budemo tvoj dar za sve ljude, molimo te.
5. Gospodine, zazivamo tvoju dobrotu nad našu pokojnu braću i sestre: obdari ih radošću zajedništva s tobom u vječnosti, molimo te.

Svemogući Bože, rođenjem svoga Sina obnovio si u nama sve što je grijehom ranjeno. Vodi nas svojim Duhom da navijek budemo dostojan stan tvome Sinu. Koji živi.

Riječ puna milosti i istine

U početku, kada još ne bijaše ničega osim Početka svega što jest, bijaše Riječ. Riječ prethodi svemu. Prije svega je. I zato prožima sve. Sve što jest nosi na sebi trag Riječi. Sve dolazi iz ničega i Riječi. I zato sve što jest nosi na sebi trag ništavnosti i trag Riječi. Ništavnost je lako opaziti. Sve podliježe vremenu. Bića najprije nije bilo, a otkada jest, ide svome kraju. Sve što živi prolazno je. Iz praha u prah, iz ništavila u ništavilo. Tako izgleda svijet ako računamo samo s ništavilom i ako smo zagledani u prolaznost. Ako računamo s Riječju, onda sve što jest dolazi iz Riječi, iz njezine snage i volje. Ulazi u postojanje i oblikuje se Riječju. U svemu što jest Riječ pokazuje svoju nadmoć nad ništavilom. Kada se živo biće približi svome kraju, opet se vraća u Riječ. Iz perspektive Riječi sve nastaje njezinom voljom i snagom i sve se vraća k njoj.

Čovjek na sebi lako pronade tragove ništavila. Gdje god pogleda, vidi svoje granice. Puno teže opaža tragove Riječi. Pa ipak, samo snagom Riječi nadvladava ništavilo i svaki dah njegova života pokazuje koliko je Riječ nadmoćna nad ništavilom. Čovjek se može sasvim odvojiti od Riječi iz koje je dobio život. Može odbiti priznanje Riječi. To može činiti na bezbroj načina. Od početka je u svijetu tako, opaža Ivan. *K svojim dođe i njegovi ga ne primiše.* Nije samo suvremeni svijet zatvoren za odnos s Riječju. Tako je bilo od njezinoga dolaska. Ivanu nije najvažnije otkriće da Riječ nema mjesta među svojim. Njemu je daleko veće otkriće da svi koji su došli iz Riječi, nakon što su je odbacili i zatvorili joj svoja vrata, i nadalje imaju svoje mjesto u njoj. I kada ne prihvate Riječ, ona ih i dalje smatra svojim. Tako se u jednoj od najtužnijih rečenica Ivanova evanđelja krije radosna vijest. *K svojim dođe i njegovi ga ne primiše,* a on ih nije prestao smatrati svojim. Riječ nije dobro došla kod svojih, ali Riječ ih nikada zbog toga nije prestala smatra-

In principio erat verbum.
(Preslika iz staroga keltskog evanđelistara.)

ti svojim niti im je uskratila mjesto u svojoj blizini. Baš naprotiv! Odvažila se na utjelovljenu blizinu ne bi li svoje opet dovela k sebi.

Riječ – život – svjetlo

Isusovo utjelovljenje evanđelist Ivan opisuje s ove tri velike riječi. Valja ih čitati na pozadini njihovih suprotnosti. Riječ se pojavljuje ondje gdje je vladala šutnja i nijemost. Iza kozmosa koji ne odgovara na ljudska pitanja leži Riječ. Pogled na zvjezdano nebo rijetko koga može ostaviti hladnim, ali hladnoća beskonačnih prostranstva lako može čovjeka baciti u osjećaj ništavnosti i nevrijednosti. Kozmos je veličanstven i lako pokrene udivljenje prema Stvoritelju. Ali kozmos je i nijem, hladan i posve nedodirnut ljudskom sudbinom. Proboj Riječi koja je bila prije svega kao da otklanja strah od nijemih prostranstava i čovjeku otvara u sinovski odnos sa Stvoriteljem.

Riječ se pojavljuje kao život i samim time oduzima snagu smrti. Bila je prije smrti, sve je po njoj i sve što jest živi unatoč smrti. I upravo će se na Riječi pokazati nemoć smrti. Smrt koja ima moć nad svime što živi, nema moći nad Riječju. Isusov će život, već od početka, biti izložen sili smrti. Na koncu će se na trenutak učiniti da i on sam podliježe tom univerzalnomu zakonu smrti. Ipak, iz groba će Riječ preokrenuti odnose i svima koji su u sjeni smrti otvoriti nadu u život koji nastaje iz Riječi i prelazi u njezinu moć.

Svjetlo je Riječ koja daje život. Svjetlo valja razumjeti na pozadini mraka. Snaga Riječi u odnosu na nijemost i snaga života u odnosu na smrt puno se lakše i brže razumiju ako ih se shvati analogno svjetlu. Svjetlo se upali i mraka nema.

Euharistija – susret s Riječju, životom i svjetlom

Na euharistijski susret dolaze oni koji su prihvatili Riječ. U moru zatvorenosti ima onih koji su otvoreni Riječi. U moru nijemosti o

tragu Riječi u svemu što jest ima onih koji svoj pogled okreću Riječi, a ne ništavnosti. Usred mase onih koji vjeruju u nepomični i univerzalni zakon smrti ima onih koji su okrenuti životu. Neki od njih došli su iz mraka smrti i još na sebi nose ožiljke šutnje, smrti i mraka. U euharistiji, dok ih utjelovljena Riječ povezuje u jedno, kušaju što znači biti djeca Božja, kako se otvarati Riječi, kako životu dati prednost pred smrću i unositi svjetlo u tamu. Euharistija ih uvodi u ozračje slave Božje. Sami postaju njezinim dionicima. Tako se u liturgijskom slavlju pokazuje i istinitost Ivanovih riječi i događa susret s Jedinorođenim od Oca, za koga Ivan kaže da je »pun milosti i istine«.

Na Božić, kada je svima pred očima rođenje kao početak, Crkva Ivanovim početkom evanđelja svoje poziva da se zajedno s njime nagnu prema Početku svega i u njemu osluhnu Riječ, po kojoj je sve što jest i koja nije prestala dolaziti onima koji ju primaju u njezinu svijetu, zatvorenom za nju.

Ante Vučković

»I Riječ tijelom postade«. Riječ (logos), koja nosi Božji naum spasenja i koja je u Starome zavjetu objavljivana kao dar Božjega svjetla i njegovih zapovijedi (dekalog), sada postaje Tijelo, Osoba. Sve riječi i svi događaji bivaju čitani iz te nove spasenjske zbilje. »Riječ-postala-tijelo« ne rasvjetljava samo povijest spasenja, nego i sadašnjost spasenja, naše vrijeme, naš život. Naše riječi i djela trebaju biti odjek Božjega Logosa, njegovoga »postade tijelom«.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Radosna vijest

Iz 52, 7-10

Prorok se obraća svojim glavnim naslovnici: stanovnicima Jeruzalema i izgnanima u Babilon. Gradske straže Jeruzalema, Siona, postavljene na zidine, opažaju na obližnjim brdima glasnika koji trči da navijesti mir, oslobođenje, radosnu vijest. Straže se obraćaju samomu gradu koji je još u ruševinama, podižu glas da najave Jahvin dolazak. Ta radosna vijest razrušenom gradu glasi: »Bog tvoj kraljuje.« Primljenu vijest straže prenose svim narodima i svim krajevima zemlje. U odlomku se osobito osjeća naglašenost pojmova koji se odnose na tijelo, u doslovnom ili prenesenom smislu: noge, glas, oči, ruka. Tekst se tako očituje kao svojevrsno slušanje i gledanje. Ljudske noge su oruđe da se očituje Božja desnica. Sličnom porukom Drugi Izaija i započinje svoju knjigu u 40, 1-11. I jedan i drugi tekst su vijest, najava glasnika koji naviješta Božje kraljevanje (usp. Iz 40, 9).

M. Cifrak

Sveta obitelj Isusa, Marije i Josipa

Ulazna pjesma

I pohitješe pastiri
te pronađoše Mariju,
Josipa i Novorođenče.

Lk 2, 16

Zborna molitva

Bože, ti nam u svetoj Obitelji
daješ divan uzor obiteljskih
kreposti i uzajamne ljubavi.
Daj da je nasljeđujemo
te postignemo vječnu radost
u tvome domu. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, prikazujemo ti
žrtvu pomirenja i usrdno te
molimo: po zagovoru Djevice
Bogorodice i svetog Josipa
učvrsti naše obitelji u svojoj
ljubavi i miru. Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 3,2-6.12-14

Tko se boji Gospodina, časti roditelje.

Čitanje Knjige Sirahove

Gospodin slavi oca u djeci njegovoj
i učvršćuje pravo majke nad sinovima
njezinim. Tko poštuje oca, okajava grijehe
svoje, i tko časti majku svoju, sabire blago.
Tko štuje oca, radovat će se sa svoje djece
i bit će uslišen u dan molitve svoje.

Tko časti oca svojeg, dugo živi; tko čini
radost majci svojoj, sluša Gospodina.
Sine moj, pomози oca svoga u starosti i ne
žalosti ga za života njegova. Ako mu i razum
klone, budi blag s njime i ne grdi ga ti,
koji si u punoj snazi. Jer ne zaboravlja
se milost prema ocu, već se uračunava
u oprost grijeha.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 128,1-5

Pripjev: Blago svima koji se boje Gospodina,
koji njegovim hode stazama!

Blago svakome koji se boji Gospodina,
koji njegovim hodi stazama!

Plod ruku svojih ti ćeš uživati,
blago tebi, dobro će ti biti.

Žena će ti biti kao plodna loza
u odajama tvoje kuće;
sinovi tvoji ko mladice masline
oko stola tvogega.

Eto, tako će biti blagoslovljen čovjek
koji se boji Gospodina!

Blagoslovio te Gospodin sa Siona,
uživao sreću Jeruzalema
sve dane života svojega!

Drugo čitanje Kol 3,12-21

Obiteljski život u Gospodinu.

Čitanje Poslanice

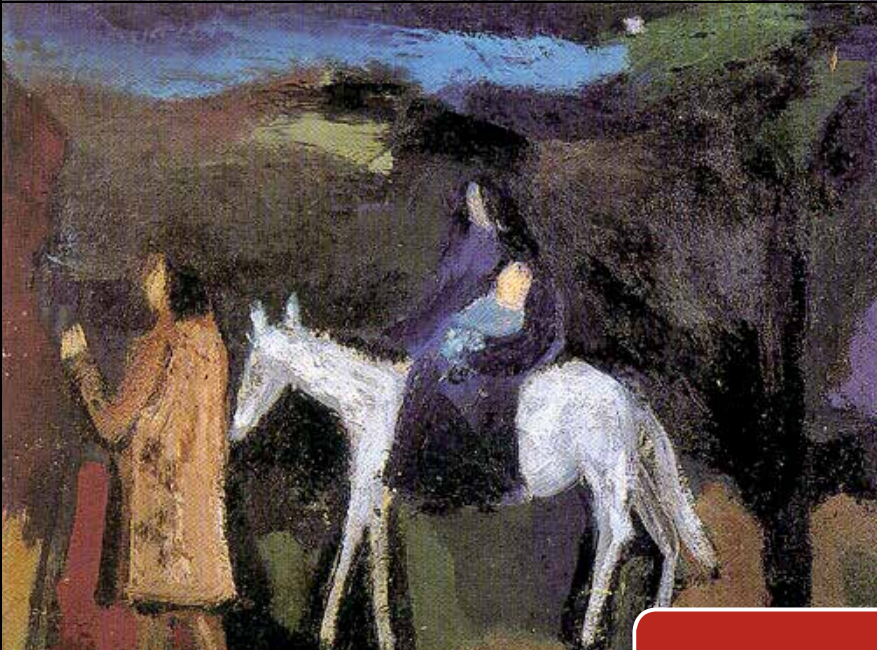
svetoga Pavla apostola Kološanima

Braćo: Zaodjenite se – kao izabranici Božji, sveti
i ljubljani – u milosrdno srce, dobrostivost, poni-
znost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge
praštajući ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu!
Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi!

A povrh svega – ljubav! To je sveza savršenstva.
I mir Kristov neka upravlja srcima vašim – mir na
koji ste pozvani u jednom tijelu! I zahvalni budite!
Riječ Kristova neka u svem bogatstvu prebiva
u vama! U svakoj se mudrosti poučavajte i urazu-
mljujte! Psalmima, hvalospjevima, pjesmama du-
hovnim od srca pjevajte hvalu Bogu! I sve što god
riječu ili djelom činite, sve činite u imenu Gospo-
dina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu!
Žene, pokoravajte se svojim muževima kao što
dolikuje u Gospodinu! Muževi, ljubite svoje žene
i ne budite osorni prema njima. Djeco, slušajte ro-
ditelje u svemu, tã to je milo u Gospodinu! Očevi,
ne ogorčujte svoje djece da ne klonu duhom!
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	382.2	I pohitješe pastiri
ili:	422	Nebo i zemlja
Otpj. ps.:	388	Blago svima
Prinosna:	410 (411)	U to vrijeme godišta
Pričesna:	404	Rodio se Bog i čovjek
ili:	829	Djetešce nam se rodilo
Završna:	422.4	Nebo i zemlja
ili:	402.3	Radujte se, narodi

»Ustani, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne rekнем.«

Gian Rodolfo D'Accardi:
Bijeg u Egipat, 1906.

Popričesna molitva

Dobri Oče, ti nas hraniš nebeskim otajstvima. Daj da se trajno uglédamo u svetu Obitelj te se poslije nevolja ovoga života njoj pridružimo u vječnoj slavi. Po Kristu.

Molitva vjernika

Pjesma prije Evandelja Kol 3,15a.16a

Mir Kristov neka upravlja srcima vašim!
Riječ Kristova neka u svem bogatstvu prebiva u vama!

Evandelje Mt 2,13-15.19-23

Uzmi dijete i njegovu majku te bježi u Egipat!

Čitanje svetog Evandelja po Mateju
Kad mudraci otiđoše, gle, anđeo se Gospodnji u snu javi Josipu: »Ustani«, reče, »uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne rekнем jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi.« On ustane, uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat. I osta ondje do Herodova skončanja – da se ispuni što Gospodin reče po proroku: Iz Egipta dozvah Sina svoga. Nakon Herodova skončanja, gle, anđeo se Gospodnji javi u snu Josipu u Egiptu: »Ustani«, reče, »uzmi dijete i njegovu majku te pođi u zemlju izraelsku jer su umrli oni koji su djetetu o glavi radili.« On ustane, uzme dijete i njegovu majku te uđe u zemlju izraelsku. Ali saznajući da Arhelaj vlada Judejom namjesto svoga oca Heroda, bojao se poći onamo pa, upućen u snu, ode u kraj galilejski. Dođe i nastani se u gradu zvanu Nazaret – da se ispuni što je rečeno po prorocima: Zvat će se Nazarećanin. Riječ Gospodnja.

Svemogućemu Bogu, koji nas primjerom svete nazaretske Obitelji uči da Isusa stavimo u središte svoga osobnoga i zajedničkoga življenja, uputimo svoje iskrene molitve:

1. Gospodine, svoju si Crkvu saznao kao obitelj svih naroda: obnovi ju u jedinstvu i u vjernosti tvojoj riječi, molimo te.
2. Gospodine, svijet je danas ranjen razdorom, a toliki trpe nepravde i progonstvo: potakni snagom Duha sve odgovorne u svijetu da budu graditelji mira koji nam u Kristu daruješ, molimo te.
3. Gospodine, danas te molimo za naše obitelji: oslobodi nas od navezanosti na svijet i pomoz nam da po snazi obiteljske molitve otvorimo vrata Kristu koji dolazi, molimo te.
4. Gospodine, prodahni svojim Duhom istine sve odgovorne u našem društvu da se umiju zalagati za dostojanstvo braka i obitelji, kao temelja zdravoga društva i vrela istinskoga poštovanja prema svima, molimo te.
5. Gospodine, našu pokojnu braću i sestre pridruži obitelji svojih svetih i izabranih, molimo te.

Milosrdni Bože, tvojoj dobroti povjeravamo svoj život, svoje obitelji i ovu zajednicu vjernika. Pomoz nam da uvijek znademo Krista staviti u središte naših životnih traženja i nastojanja te tako iz dana u dan postajemo sve jasnijom slikom nebeske Crkve. Po Kristu Gospodinu našem.

Milost (o)čuvanja

Zora ljudskoga života – unatoč svim svojim blagodatima i radostima – obilježena je jednom izloženošću i zabrinutošću. Početak života znači krhkost kojoj je potrebna nježnost, ali i jakost koja će biti kadra zaštititi ga. Nije drukčije ni sa sutonom života. Sve nesigurniji hod starosti traži oslonac i brigu koja daje osjećaj sigurnosti. Nije, stoga, nerazumljiv strah djeteta koje u odvajanju od roditelja postavlja pitanje: »Tko će me čuvati?« Nije nerazumljiva niti izraženija čežnja osoba starije životne dobi za blizinom drugih, koja iskazuje to isto pitanje. Djetinjstvo i starost, dakle, izražavaju jednu prirodnu potrebu koja se očituje u želji da netko brine *o meni* i da *me* čuva. Tom istom potrebom za (o)čuvanjem obilježeni su i početci izabranoga naroda.

Ne boj se, ja sam ti zaštita

U staračkoj dobi od sedamdeset i pet godina i u novorođenosti povjerenja, Abraham napušta sigurnost očinskog doma i zavičaja te se daje na put neizvjesnosti. Ta nesigurnost, međutim, ohrabrena je jednim obećanjem koje umiruje djetinje-staračku zabrinutost *za sebe*. To je Božje obećanje: »Ne boj se, ja sam ti zaštita.« (Post 15, 1) Ove riječi ohrabrenja dale su sigurnost staračkom koraku, ne samo Abrahamu, već i svim Božjim izabranicima nakon njega. Tako je Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi, za narod koji je na putu, ponajprije Bog koji čuva svoju obitelj. Iskustvo takvog čuvanja ohrabruje izabranike da nadiđu zabrinutost za sebe same te i sami postanu čuvari. Time se djetinje-staračka briga *za sebe* mijenja u zrelost brige *za druge*. Ona pak sada postavlja pitanje: Koga i što mi je (o)čuvati?

Čuvar Mojsije preuzima brigu za Božju obitelj ne samo u nevolji koja joj prijeti izvana, nego i onda kada joj prijeti rastakanje iznutra, a to znači u trenutcima kada ona odlazi na stranputice klanjanja idolima. Upravo je priklanjanje idolima bilo znak nezrelosti naroda koji se stalno vraća zabrinutosti *za sebe*.

Stoga, Bog svoju obitelj želi očuvati od idola iskazujući joj iznova roditeljsku brigu u pločama Saveza. Međutim, ova briga sada zahtijeva zrelost cijele Božje obitelji, koja i sama treba preuzeti brigu *za druge*. Skrb svakoga pojedinog roditelja unutar vlastite obitelji postaje također modelom iskustva upravo brige *za druge*, koja nastoji očuvati ne *samo sebe*, već zajedništvo u različitosti koje omogućava život. Ovakvo iskustvo sačuvano je onda i u predaji na koju se osvrće mudri Sirah: »Svoje se majke i oca svaki bojte!« (Lev 19, 3)

Strahopoštovanje (o)čuvanja

Strah prema ocu i majci izraz je istinskoga straha Božjega. Strah Božji pak nije plod kapitulacije pred moću jakoga i nepobjedivoga, već je plod spoznaje da se samo po brizi *za druge* ostvaruju zajedništvo i život. Strahopoštovanje je to prema iskustvu Božje brige i (o)čuvanja obitelji čovječanstva, koje se prenosi kroz iskustvo očinstva i majčinstva unutar svake pojedine obitelji. Spremnost da se pruži zaštita kada je to potrebno i spremnost na žrtvu izrazi su očinske brige kojom se prenosi iskustvo po-

stojanosti u prihvaćanju životnih odgovornosti. Hrabrost da se nosi i podari život i neizmjernost pružene ljubavi izraz su majčinskoga nastojanja da se njeguje zahvalnost za darovanost života. Tek kroz različitost očinskoga i majčinskoga iskustva ostvaruje se jedinstvena mudrost (o)čuvanja, koja svoj uzor ima u Božjoj brizi za slaboga i nezaštićenoga.

Herodovo nastojanje da »pogubi dijete« onemogućuje mu da kao kralj ispuni svoju dužnost očinskoga i majčinskoga (o)čuvanja povjerenog mu naroda. Ispražnjen od te majčinsko-očinske mudrosti (o)čuvanja, on postaje *drugo* koje *druge* ne vidi zbog djetinjestaračke zabrinutosti za *samoga sebe*, čime gubi svaku mogućnost ostvarenja zrelosti, koja treba resiti jednog kralja čuvara. Stoga je bilo potrebno sačuvati dijete jer je u njemu Otac iskazao vrhunac svoje brige za spas svakoga svojeg djeteta. Tu su dužnost (o)čuvanja preuzeli njegovi otac i majka koji su krenuli na put u Egipat, sigurni da ih čuva Bog kao što je čuvao i njihove pretke. Ovu dužnost (o)čuvanja preuzimaju i svi očevi i majke koji žele sačuvati svoju djecu od herodovskih pogubnih ido-

la bezličnosti, koji završavaju u besplodnoj zagledanosti u same sebe. Neki ovo nastojanje zovu nazadnim konzervativizmom. Mi to zovemo milošću čuvanja dara života, koji je plod majčinske i očinske ljubavi i time slika Božje brige i nastojanja oko (o)čuvanja čovjeka.

Radost takvoga čuvanja ostvariva je u zajednici onih koji više nisu zabrinuti samo *za sebe*, već čuvaju jedni druge, a to čine zbog toga što su utemeljeni na onome koji je bio u potpunosti za druge – novorođenome kralju, Emanuelu, koji je »S nama Bog«.

Zajednica (o)čuvanja u ljubavi

Zajednica je to kršćana koji čine jednu obitelj, koja se kroz svoje različitosti usmjerava prema jedinstvu u ljubavi. Ta obitelj okuplja se oko stola Gospodnjega u ruhu milosrdnosti, dobrostivosti, poniznosti, blagosti, strpljivosti i opraštanja. Milost (o)čuvanja dara života, koja je izraz brige *za druge*, ovisi upravo o (o)čuvanju ovakvog zajedništva u kojemu se u mudrosti (o)čuvanja međusobno urazumljujemo u imenu Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu.

Ivan Dodlek

Bijeg Svete Obitelji u Egipat i njezin povratak u izraelsku zemlju oslikava ključne događaje Staroga zavjeta: egipatsko izgnanstvo, izlazak i dolazak u Obećanu zemlju. U Isusu se ostvaruje konačni »izlazak«. On sâm jest u »izgnanstvu« da bi sve nas, po pobjedi nad smrću i po uskrsnuću, doveo iz tuđine u domovinu, u »Očev dom«. On je zato Put, Istina i Život.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Briga za roditelje

Sir 3, 2-6.12-14

»Poštuj oca i majku!« Četvrta Božja zapovijed na današnji blagdan Svete Obitelji izložena je i protumačena po Knjizi Sirahovoj. U Dekalogu ova zapovijed stoji na prvome mjestu društvenih zapovijedi. Obraća se odraslima koji nisu više pod 'vlašću' roditelja. Srž zapovijedi jest briga za ljude koji su postali stari. Riječ je o nužnoj skrbi za odjeću i hranu, kao i za dostojan pokop. Povlačenje ostarjelih roditelja iz aktivnoga života i privređivanja upućuje na njihovu ovisnost o njihovoj djeci. Djeca su u ono doba, stoga, bila najbolje osiguranje starosti. Ta je činjenica često bila uzrokom napetosti među generacijama. Knjiga Sirahova bavi se ovom tematikom te ju ponovno izlaže (2 st. pr. K.). Gospodarska je situacija bila teška zbog poreza i ratnih sukoba. Neki su tada razmišljali kako bi bilo dobro riješiti se starih roditelja, kao beskorisnih i teških za uzdržavanje, da bi se olakšalo vlastito preživljavanje. Pritom Sirah upozorava na vlastito starenje. Osim materijalne skrbi za stare roditelje jednako je važno osigurati im život sa svim dostojanstvom i pažnjom.

M. Cifrak

Sveta Marija Bogorodica

Ulazna pjesma

Zdravo Sveta Rodiljo,
Majko Kralja vječitoga,
komu ruka ima vlast
iznad svijeta čitavoga!

Zborna molitva

Bože, ti si plodnim djevičanstvom
svete Marije ljudskom rodu
darovao vječno spasenje.
Po njoj smo primili tvoga Sina,
začetnika novog života:
molimo te da i u ovoj godini
iskusimo njezin zagovor.
Po Kristu.

Darovna molitva

Gospodine, ti svako dobro počinješ
i dovršuješ. Danas se radujemo
svetkovini svete Bogorodice
i zahvaljujemo za rođenje Isusa
Krista: daj da s radošću postignemo
puni plod njegova spasenja,
kojemu slavimo početak.
Po Kristu.

Prvo čitanje Br 6, 22-27

*Neka zazivaju ime moje nad sinove
Izraelove i ja ću ih blagoslivljati.*

Čitanje Knjige Brojeva

Reče Gospodin Mojsiju:

»Reci Aronu i njegovim sinovima:

Ovako blagoslivljajte Izraelce:

Neka te blagoslovi Gospodin
i neka te čuva!

Neka te Gospodin

licem svojim obasja,

milostiv neka ti bude!

Neka pogled svoj

Gospodin svrati na te

i mir ti donese!

Tako neka zazivaju

ime moje nad sinove Izraelove

i ja ću ih blagoslivljati.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 67, 2-3.5-6.8

Pripjev: Smilovao nam se Bog
i blagoslovio nas.

Smilovao nam se Bog i blagoslovio nas,
obasjao nas licem svojim,
da bi sva zemlja upoznala putove tvoje,
svi puci tvoje spasenje!

Nek se vesele i kliću narodi
jer sudiš pucima pravedno
i narode vodiš na zemlji.

Neka te slave narodi, Bože,
svi narodi neka te slave!
Bog nas blagoslovio!
Neka ga štiju svi krajevi svjetski!

Drugo čitanje Gal 4, 4-7

Bog posla Sina svoga, rođena od žene.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Galaćanima

Braćo: Kad dođe punina vremena,
odasla Bog Sina svoga:

od žene bi rođen, Zakonu podlozan
da podložnike Zakona otkupi
te primimo posinstvo.

A budući da ste sinovi,
odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga
koji kliče: »Abba! Oče!«

Tako više nisi rob, nego sin;
ako pak sin,
onda i baštinik po Bogu.

Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	385	Zdravo, sveta Rodiljo
ili:	383.1	Svjetlo će nas danas obasjati
Otpj. ps.:		Smilovao nam se Bog (ŽV 13-2011)
Prinosna:	811.1 i 3	O pastiri, čudo novo
Pričesna:	396 ili 397	Od istoka sunčanoga
ili:	421	Isklija Izdanak Jišajev
Završna:	812	Veseli se, Majko Božja

Suproslavljena u Sinu, Isusu Kristu.

Marija Bogorodica, mozaik u bazilici Santa Maria Nuova, Monreale (Sicilija), 12. st.

Pričesna pjesma

Isus Krist jučer
i danas isti je –
– i uvijek!

(Heb 13, 8)

Popričesna molitva

Gospodine, mi ispovijedamo da je
blažena Marija, vazda djevica,
Majka tvoga Sina i Majka Crkve.
Molimo te da nam nebeska
otajstva, koja smo primili,
koriste za vječni život. Po Kristu.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, po rođenju svoga Sina iz krila
presvete Djevice Bog je dao novi smisao
našemu vremenu i našem životu.
Zajedničkom se molitvom utecimo Bogu
proseći milost darovane novosti.

Obnovi nas, Gospodine, u novosti života.

1. Za svetu Crkvu Božju: da uvijek bude vjerna
navjestiteljica Kristova evanđelja i donositeljica
tvoga mira i blagoslova svim ljudima, molimo te.
2. Za papu Franju, (nad)biskupa našega I. i sve
pastire Crkve: prodahni ih svojom mudrošću
da vjerodostojnošću nauka i života predvode
tvoj narod putem spasenja te sva Crkva
raste u snazi zajedništva, molimo te.
3. Za sve koji upravljaju narodima i državama:
daj da se uvijek zalažu za uspostavu evanđeoske
pravednosti te tako na čitavom svijetu
zavlada tvoj mir, molimo te.
4. Za sve nas sabrane oko Kristova stola:
nadahni nas da poput Majke Gospodinove
umijemo tvoju riječ čuvati u srcu kako bi ona
bila put i svjetlo našem životu, molimo te.
5. Za našu pokojnu braću i sestre:
primi ih u zajedništvo svetih kod nebeskoga
stola, molimo te.

Gospodine, Bože svemogućí, s pouzdanjem
u tvoju dobrotu danas započinjemo novo vrijeme
što nam ga darivaš. Milošću svojom obaspi
naše dane i svojom pomoću prati naša djela
da uzmognemo biti pronositelji tvoga mira
i graditelji tvoga kraljevstva u svijetu.
Po Kristu Gospodinu našem.

Pjesma prije Evanđelja Heb 1, 1–2

Više puta i na više načina
Bog неко govoraše ocima po prorocima;
konačno, u ove dane,
progovori nama u Sinu!

Evanđelje Lk 2, 16–21

*Pronađoše Mariju, Josipa i novorođenče.
I nakon osam dana nadjenuše mu ime Isus.*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme:

Pastiri pohite u Betlehem i pronađu
Mariju, Josipa i novorođenče gdje
leži u jaslama. Pošto sve pogledaše,
ispripovjediše što im bijaše rečeno
o tom djetetu. A svi koji su to čuli divili
se tome što su im pripovijedali pastiri.
Marija u sebi pohranjivaše sve te
događaje i prebiraše ih u svome srcu.
Pastiri se zatim vratiše slaveći i hvaleći
Boga za sve što su čuli i vidjeli kako im je
bilo rečeno. Kad se navršilo osam dana
da bude obrezan, nadjenuše mu ime
Isus, kako ga je bio prozvao anđeo prije
njegova začeća.

Riječ Gospodnja.

Božji blagoslov i obećanja

Lijep je i po sebi razumljiv običaj da kao vjernici sve važne događaje u životu pojedinih čovjeka i cijele ljudske zajednice pratimo molitvom, blagoslovom i dobrim željama. To se osobito odnosi na trenutke u kojima započinjemo nešto novo; useljavamo u novu kuću, započinjemo novi posao, očekujemo novoga člana obitelji, iščekujemo novu godinu. Ne čudi, stoga, da i u prvome misnom čitanju na početku nove kalendarske godine slušamo poznate riječi svećeničkoga molitvenog blagoslova iz Knjige Brojeva. To je blagoslov kojim su po Božjoj zapovijedi starozavjetni svećenici blagoslivljali narod, a prisutan je i u našoj liturgiji kao jedan od misnih svećanih blagoslova. Taj blagoslov sastoji se od trostrukog svećenikova zazivanja Božjega imena na osobu koju se blagoslivlja, s ciljem uspostave zajedništva s Bogom koje se očituje u postizanju potpunog blagostanja na svim razinama života, a izražava se hebrejskom riječju *šalom*, koju redovito prevodimo riječju 'mir'.

Znakovito je pak da je to blagoslov koji svećenici ne traže od Boga iz vlastite pobude, nego je sam Bog taj koji zapovijeda da se za blagoslov moli; on ujedno jamči ispunjenje blagoslova. Sam Bog želi čovjeka očuvati, obasjati ga svojim licem i biti mu milostiv. Stoga nas taj svećenički blagoslov, pun riječi koje govore o Božjem pogledu na čovjeka, podsjeća da je Bog jedini izvor svakoga blagoslova. U širem biblijskome kontekstu ne možemo ne sjetiti se kako je i prva Božja komunikacija s čovjekom izražena u obliku blagoslova. Riječ je o blagoslovu koji Bog upućuje prvomu muškarcu i ženi koje je stvorio na svoju sliku: «I blagoslovi ih Bog i reče im: 'Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite!'» (*Post 1, 28*).

Kasnije, u biblijskoj povijesti spasenja, taj blagoslov dobiva oblik obećanja koje se na poseban način upućuje Abrahamu, istinskomu vjerniku i praocu u kojemu će se blagoslivlja-

ti sva plemena na zemlji (usp. *Post 12, 3*). Božje blagoslovno obećanje Abrahamu dvostruko je i istovjetno onomu blagoslovu koje je Stvoritelj dao prvomu ljudskom paru. Bog, naime, obećava dati Abrahamu brojno potomstvo i zemlju u kojoj će živjeti, te se na temelju tih obećanja može shvatiti prava bit i način ostvarenja Božjega blagoslova. Naime, ako Bog Abrahamu obećava potomstvo i zemlju, onda je za ispunjenje Božjega blagoslova potrebna Abrahamova suradnja. Božje obećanje potomstva ne može se ispuniti ako Abraham sa sobom ne uzme ženu, a nikada neće doći u obećanu zemlju, ako se ne uputi iz očinskoga doma i ne slijedi put koji će mu Bog pokazati.

Isto vrijedi i za blagoslov i obećanja sadržana u svećeničkom blagoslovu iz Knjige Brojeva. Božja zaštita i sjaj njegova lica ne mogu se doživjeti ukoliko sâm čovjek ne traži i ne prima blagoslov koji mu Bog daje.

»Rođen od žene«

Dok je starozavjetna povijest spasenja obilježena Božjim obećanjima koja su dana ocima, to jest muškarcima, u Novom zavjetu dolazi jedna bitna novost. Kada Bog konačno progovara u Sinu, u prvi plan kao Božja sugovornica i suradnica dolazi jedna žena. U Poslanici Galacanima, na jedinom mjestu gdje uopće spo-

minje Isusovu majku, apostol Pavao ni ne zove je drukčije nego »ženom«. Riječima »od žene bi rođen« (Gal 4, 4) apostol, naime, ne govori samo o otajstvu utjelovljenja Božjega Sina, nego i o njegovoj majci. Blagoslov plodnosti, kojim su obdareni prvi čovjek i žena, u Isusovoj majci ostvaruje se na poseban način. Ona je, kako to kaže i današnja svetkovina, rodila Boga te se u njezinu djetetu, Isusu Kristu, u potpunosti ispunjaju Božji blagoslov i sva njegova obećanja. Tako na zapanjujuće paradoksalan način Bog postaje dijelom svijeta koji je stvorio, a u Isusu Kristu, Božjemu Sinu rođenu od žene, svaki čovjek prima Božje posinstvo.

Najveći plod Božjega blagoslova

Slika iz betlehemske štale svjedoči kako se veliko otajstvo Božjega utjelovljenja događa u jednostavnosti rođenja jednoga djeteta od njegove majke. Pastiri, kojima je prethodno pristupio anđeo, dolaze vidjeti Spasitelja u sasvim običnom znaku novorođenog djeteta, a kad ga vide zajedno s Marijom i Josipom, već u njihovoj prisutnosti svima pripovijedaju što su o njemu čuli. U tome kontekstu posebno se spominje Marijina reakcija. Na trenutak se

čak čini da ona sa svojim stavom stoji u središtu ovoga događaja. Ona je, naime, sve pohranjivala i o tome razmišljala u svome srcu. Time se jasno otkriva da se Marijino majčinstvo ne svodi na ulogu biološke majke. Ona nije bila tek puko sredstvo u Božjim rukama, nego odgovorna osoba koja s Božjom milošću surađuje s punom sviješću. Na taj način ona je kao Bogorodica s jedne strane jedinstvena u svom odnosu s Bogom, dok s druge strane, upravo svojim »prebiraњem u srcu«, predstavlja lik s kojim se može identificirati svaki vjernik. Marija, naime, svojim razmišljanjem pokazuje da ne razumije u potpunosti sve što se događa i potrebno joj je rasti u spoznaji svega, a to znači i u spoznaji Boga. Tajna Bogorodice bila je tajna i njoj samoj, ali to ništa ne umanjuje činjenicu da je u toj tajni sudjelovala svim svojim bićem. Tako življenjem Božjih blagoslova svaki čovjek uranja u zajedništvo s Bogom i tražeći Božje lice raste u spoznanju jednostavne istine o izvoru svoga postojanja. Započevajući svećenicima da blagoslivljaju narod, Bog obznanjuje da je njegov pogled uvijek okrenut prema čovjeku, a u Mariji Bogorodici očitovao se najveći plod njegova blagoslova.

Domagoj Runje

Slika pastirâ koji noću čuvaju svoja stada govori o »budnosti« kao načinu prepoznavanja Isusa. On dolazi »u noći«, iznenada. Pastiri koji na poljima bdiju i ljudi koji spavaju u prenoćištu suprotstavljaju čovjekovu spremnost za Kristov dolazak i ljudski zaborav Boga. Zato umjesto zavodljivosti načela »Radimo dok je još dan«, kršćanin se nadahnjuje mišlju »Bdijmo jer je još uvijek noć«.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Snaga blagoslova

Br 6, 22-27

Na putu kroz pustinju u obećanu zemlju nije bilo ništa važnije od Božjega blagoslova jer on označava puninu života. Stoga se molba i konkretno posredovanje blagoslova ne prepuštaju slučaju, nego ga se utemeljuje na autoritetu i ritualno uređuje. Također, nije slučajno da u središtu stoji slika »Božjega lica«, koja je u Svetom pismu usko vezana s čašćenjem Boga u Hramu, s vidljivom prisutnošću Nevidljivoga. Bitno je u toj slici ne samo da čovjek smije vidjeti Boga, nego da već prije Bog vidi svoj narod. Dakle, osjetiti na sebi pogled Božji jest sreća i spasenje. To je blagoslov. S licem Božjim je povezano i Božje ime: njegova prisutnost i osobna okrenutost čovjeku. U imenu je zajedništvo Boga s njegovim narodom, odnosno sa svim ljudima i stvorenjima. Postajanje čovjekom pokazuje smisao biblijskoga blagoslova. Svaki čovjek ostvaruje svoj život tako što su ga drugi gledali s puno ljubavi. U toj poziciji novorođenčeta i potrebnoga vidi se izraelski narod, kada se stavlja »pod zaštitu Svevišnjega« te moli i dobiva Božji blagoslovni pogled.

M. Cifrak

Druga nedjelja po Božiću

Ulazna pjesma

Dok je mirna tišina svime
vladala, i noć brzim tijekom
stigla do sredine puta svog,
sišla je tvoja svemoguća
Riječ s nebesa, Gospodine,
s kraljevskih prijestolja.

Mudr 18, 14-15

Zborna molitva

Svemogući vječni Bože,
ti prosvjetljuješ sve
koji u te vjeruju. Ispuni čitav
svijet svojom slavom i jasno
se očituj svim narodima.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, posveti ove darove
rođenjem svoga jedinca Sina
koji nam pokazuje put istine
i obećava život nebeskog
kraljevstva. Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 24,1-2.8-12

*Mudrost se Božja nastani posred izabranog
naroda.*

Čitanje Knjige Sirahove

Mudrost se sama slavi i u Bogu se časti
i sred puka svog se hvali.
Usta svoja otvara u zboru Svevišnjeg
i pred njegovom se moći proslavlja.
Posred naroda se svog uzvisuje
i u punom svetom zboru pobuđuje divljenje
i u mnoštvu izabranika ima hvalu i među
blagoslovljenima ona se sama ovako
blagoslivlje:
»Zapovjedi mi Stvoritelj sviju stvari i koji
me stvorio, odredi mjesto za šator moj i
reče: 'Nastani se u Jakovu i uđi u baštinu
Izraelu.' Prije vjekova, odiskona,
on me stvorio i neću prestati dovijeka.
Pred njim sam služila u svetom šatoru
i potom se nastanila na Sionu.
Dao mi je tako spokoj u milome gradu
i vlast mi je u Jeruzalemu.
Tako se ukorijenih u slavnom narodu,
na dijelu Gospodnjem, u baštini njegovoj,
i u punom zboru svetih moj je boravak.«
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	419	Tama je svud
Otpj. ps.:	389	Riječ tijelom postade
Prinosna:	401	Svim na zemlji
ili:	403	Veselje ti navješćujem
Pričesna:	407	Dvorani neba
Završna:	404	Rodio se Bog i čovjek

Otpjevni psalam Ps 147,12-15.19-20

Pripjev: Riječ tijelom postade
i nastani se među nama.

Slavi Gospodina, Jeruzaleme,
hvali Boga svoga, Sione!
On učvrsti zasune vrata tvojih,
blagoslovi u tebi tvoje sinove.

On daje mir granicama tvojim,
pšenicom te hrani najboljom.
Besjedu svoju šalje na zemlju,
brzo trči riječ njegova.

Riječ svoju on objavi Jakovu,
odluke svoje i zakone Izraelu.
Ne učini tako nijednom narodu:
nijednom naredbe svoje ne objavi!

Drugo čitanje Ef 1, 3-6.15-18

Po Isusu nas predodredi za posinstvo.

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Efežanima
Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega
Isusa Krista, on koji nas blagoslovi svakim
blagoslovom duhovnim u nebesima, u Kristu.
Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka
svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim;
u ljubavi nas predodredi za posinstvo,
za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću
svoje volje, na hvalu slave svoje milosti.
Njome nas zamilova u Ljubljenome.
Zato i ja, otkad sam čuo za vašu vjeru u
Gospodinu Isusu i za ljubav prema svima
svetima, ne prestajem zahvaljivati za vas
i sjećati vas se u svojim molitvama: Bog
Gospodina našega Isusa Krista, Otac slave,
dao vam Duha mudrosti i objave kojom ćete

»Onima koji ga primiše podade moć
da postanu djeca Božja.«

*Psaltir iz Bamberga, 13. st.: Rođenje;
Staatsbibliothek Bamberg.*

Pričesna pjesma

Svima koji ga primiše
podade moć da
postanu djeca Božja.

Iv 1, 12

Popričesna molitva

Gospodine Bože naš,
smjerno te molimo:
djelovanjem ovog
otajstva očisti nas od
zlih sklonosti i ispuni
nam želju za spasenjem.
Po Kristu.

ga spoznati; prosvijetlio vam oči srca
da upoznate koje li nade u pozivu njegovu,
koje li bogate slave u baštini njegovoj
među svetima.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evandjelja Usp. 1Tim 3,16

Slava tebi, Kriste, propovijedani narodima!
Slava tebi, Kriste, vjerovani u svijetu!

Evandjelje Iv 1, 1-5.9-14 (kraća verzija) *Riječ tijelom postade i nastani se među nama.*

Početak svetog Evandjelja po Ivanu

U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga
i Riječ bijaše Bog. Ona bijaše u početku
u Boga. Sve postade po njoj i bez nje ne
postade ništa. Svemu što postade, u njoj
bijaše život i život bijaše ljudima svjetlo;
i svjetlo u tami svijetli i tama ga ne obuze.

Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog
čovjeka dođe na svijet; bijaše na svijetu
i svijet po njemu posta i svijet ga ne
upozna. K svojim dođe i njegovi ga ne
primiše.

A onima koji ga primiše podade moć
da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju
u njegovo ime, koji su rođeni ne od krvi,
ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje,
nego – od Boga.

I Riječ tijelom postade i nastani se
među nama i vidjesmo slavu njegovu –
slavu koju ima kao Jedinorođenac
od Oca – pun milosti i istine.

Riječ Gospodnja

Molitva vjernika

Ocu nebeskom, koji nam je po svome Sinu darovao
puninu milosti i istine, u otvorenosti srca izrecimo
svoje molitve:

1. Za Crkvu, zajednicu tvojih vjernika: rasvijetli
je svojim Duhom da uvijek znade prepoznati
tvoj dolazak i vjerno živjeti tvoju riječ spasenja,
molimo te.
2. Za pastire Crkve: okrijepi ih snagom Duha
Svetoga da svojom riječju vode ljude k tvojoj
Riječi i svojim ih životom predvode u život koji
nam ti daruješ, molimo te.
3. Za sve koji još ne prihvatiše tvoj put spasenja:
prati ih svojom milošću u njihovom životnom
traženju i daj im u Kristu spoznati Svjetlo koje
prosvjetljuje svakoga čovjeka, molimo te.
4. Za ovu (župnu) zajednicu: mudrošću svoje
istine vodi svako naše djelo; obnovi nam radost
pripadnosti tvojoj Crkvi te po svjedočanstvu
evanđeoske ljubavi budemo svjedoci tvoje
blizine svakomu čovjeku, molimo te.
5. Pokojnu našu braću i sestre primi u radost svoje
nebeske slave, molimo te.

Svemogući vječni Bože, u slavljenju otajstva
utjelovljenja ti nas obnavljaš svojom milošću i
uvodiš u puninu istine. Prati svojim Duhom naše
misli i naša djela da uvijek živimo dostojno tvoga
dara – Isusa Krista. Koji živi i kraljuje u vjek vjekova.

Ponavljanje je jedna od strategija učenja i komunikacije. Ponajprije se više-kratnim isticanjem istoga sadržaja želi dovesti do pamćenja onoga što mu pripada, a ujedno naglašava njegova bitnost. S druge strane, razlozi mogu biti i negativne prirode, u smislu da onaj tko govori nije dovoljno jasan ili pak sâm slušatelj nije sposoban razumjeti. U danima božićnoga vremena u liturgiji se često ponavlja Početak svetoga Evanđelja po Ivanu. Ovo je ponavljanje nesumnjivo potaknuto željom Crkve da vjernici upamte sadržaj naviještenoga, ali i željom da se snažnije istakne važnost toga odlomka. U njemu se, između ostalog, govori o Bogu kojega »nikada nitko ne vidi« i to svijetu koji ga »ne upozna«. Očito je Bog svijetu često stran i nerazumljiv. Uklanjanje toga nerazumijevanja Boga bilo je motiv da ga »Jedinorođenac – Bog – koji je u krilu Očevu obznani« rađajući se kao čovjek.

Mudrost i objava

Teškoću u razumijevanju današnjega evanđelja te potrebu njegova ponavljanja zasigurno uzrokuje i činjenica da ono u sebi spaja dva

Ponavljamo dok ne spoznamo

načina mišljenja i govora o Bogu. S jedne je strane ljudska mudrost grčke filozofije, koja promišlja o Riječi koja je bila u početku, koja »bijaše u Bogu i bijaše Bog«, a s druge strane semitska svijest izabranoga naroda o objavljenom Bogu stvoritelju, po kojemu »sve postade« i bez kojega »ne postade ništa« te koji je ujedno blizak čovjeku u njegovoj svakodnevici. Početak evanđelja tako naglašava vjeru u Boga koji jest »od početka«, ali i koji je uz čovjeka od njegova početka. Na taj način sjedinjuje ljudsku mudrost s Božjom objavom ili, kako ističe Apostol u Poslanici Efežanima, darove »Duha mudrosti i objave«. Drukčije nije ni moguće predstaviti vječnu Riječ koja »tijelom postade« ispunjavajući proročke riječi: »Nastani se u Jakovu i uđi u baštinu Izraela.«

Započinjući svoje evanđelje istim riječima kojima počinje i Knjiga Postanka: »U početku bijaše...«, sveti Ivan poučava kako se u Kristu dogodilo novo stvaranje. Otuda i svijest Crkve o Isusu kao novome Adamu. Prvi je Adam stvoren na sliku Božju, a u Isusu Kristu ona je obnovljena. Budući da »Boga nitko nikada ne vidi«, ne možemo ga drukčije ni poznavati nego preko njegove slike. U tome smislu čovjek je put preko kojega možemo upoznati Boga, ali i graditi svoje odnose s njime. Ne iznenađuje, stoga, da pisac današnjeg evanđelja razvijajući svoj nauk o Bogu »kojega nitko ne vidi«, ali ga je Isus objavio kao Ljubav, na jednome drugom mjestu prenosi iskustvo da se samo po ljubavi »u Bogu ostaje« te naglašava: »Tko ne ljubi svoga brata koga vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti« (1Iv 4, 20). Tako Ivanov Proslov nije samo govor o Bogu, nego i o čovjeku. Bog se objavljuje po čovjeku, a po Bogu se otkriva istina o čovjeku. »Riječ tijelom postala« ukazuje nam na čovjekovo dostojanstvo jer »onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja«.

Sveti Pavao također potvrđuje: »u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu

Kristu» (Ef 1, 15). Otuda se i po svakome čovjeku Bog drugomu otkriva. Svako ljudsko lice slika je lica Božjega. Pred svakom osobom možemo zastati te poput Danteova hrvatskog hodočasnika pred Veronikinim rupcem uskliknuti: »O Gospode moj, Isuse Kriste, pravi Bože, tako li je dakle izgledalo lice tvoje« (Raj, XXXI, 103). Vezu između čovjekova lica i slike neba prepoznao je i Ivo Andrić ustvrdivši: »Zvjezdanog neba i ljudskog lica nikad se čovjek neće moći nagledati. Gledaš i gledaš, i sve je viđeno a neznano, poznato a novo« (Staze, lica, predjeli).

Življenje

Naizgled apstraktni govor o Riječi doveo nas je do prepoznavanja Boga u čovjeku. Slično je i s Knjigom Sirahovom iz koje je uzet ulomak za današnje prvo misno čitanje. Ona spada u takozvanu mudrosnu književnost, čiji je cilj poučiti životnim pravilima te pokazati put k uspjehu i istinskoj sreći. Njezin Proslov svjedoči da je nastala s nakanom »kako bi oni koji su željni pouke proučili to, pa tako još više uznapredovali u životu prema Zakonu«. Cr-

kva je ovu knjigu uzela kao model za odgoj krštenika. U latinskoj Bibliji dodijeljen joj je naziv *Ecclesiasticus*, dok Klement Aleksandrijski njezina autora naziva »Učiteljem mudrosti«. Kroz Sirahove pouke, poredbe i zagonetke želi se potaknuti vjernike da vjeru u »Riječ« koja je »tijelom postala« ili personificiranu Mudrost, o kojoj on progovara, pretoče u svakodnevno životno ponašanje. Ono treba biti oblikovano sviješću o čovjeku kao »slici Božjoj« preko koje Boga upoznajemo i putem koje gradimo odnose s njime.

Nakon Isusova rođenja u Betlehemu Bog ima ljudsko lice. Svjetlo Božjega lica trenutno je raspršeno u nebrojenim licima, ali će se sva ona jednom sabrati u vječnosti. Naše je poslanje tako živjeti da i sami zrcalimo njegovo svjetlo te poput Ivana posvjedočimo za svjetlo u svakome životnom trenutku. Jednako tako, Kristovo lice trebamo u svakoj osobi prepoznavati, poštovati i ljubiti. To je način ostvarenja sretnoga života ovdje na zemlji, put prema vječnosti te istina koju je potrebno uvijek iznova ponavljati dok je jednom u konačnici svi ne spoznamo.

Slavko Slišković

»...i nastani se među nama.«
Božanska Riječ, postavši tijelom,
ne odabire hram za svoje »mjesto«,
nego se nastanjuje »među nama«,
»razapinje svoj šator među ljudima«. Prepoznati ga »među nama«
više je i zahtjevnije od prepoznati ga
»u nama« ili »u sebi«. Njegovo kraljevstvo vlada kada je on »među nama«, kao načelo zajedništva
i svakoga odnosa.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Božja Mudrost u njegovu narodu

Sir 24, 1-2.8-12

Pohvala Mudrosti započinje uvodnim redcima gdje je Mudrost prikazana u odnosu prema Bogu i prema »puku svome«. Riječ je o Izraelcima, to jest o Božjem narodu. »Sveti zbor« predstavlja anđeosko okruženje Božjega prijestolja. Na taj je način cijeli prizor smješten u Božji nebeski dvor u kojem prebiva i poosobljena Mudrost, poistovječena inače sa Zakonom. Nakon što je u prvoj kitici (24, 3-7) Mudrost objasnila svoje božansko podrijetlo, u drugoj kitici (8-12) izjavljuje da je Jakov, to jest Izrael, po Božjemu nalogu njezino naročito prebivalište (8-9). Mudrost, a zapravo Božji Zakon, njegova je prisutnost u tom narodu. Posebno je mjesto te prisutnosti najprije »sveti šator«, a to je onaj Šator sastanka koji je predstavljao putujuće svetišće dok je narod lutao pustinjom prilikom izlaska iz Egipta. Na koncu, prebivalište Mudrosti biva Sion, odnosno Hram u Jeruzalemu. Veza između Mudrosti-Zakona i Jeruzalema nerazdvojna je (11-12).

D. Těpert

Bogojavljenje

Ulazna pjesma

Evo, dolazi Gospodar,
Gospodin; U ruci mu
kraljevstvo, moć i vlast.
Usp. Mal 3, 1; 1Ljet 19,12

Zborna molitva

Bože, ti si na današnji dan po
zvijezdi prethodnici narodima
objavio svoga Jedinorođenca.
Mi smo te upoznali svjetlom
vjere: privedi nas gledanju svoje
nebeske ljepote. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, nek ti budu mili
darovi tvoje Crkve. To nije
zlatu, tamjan ni smirna,
nego se danas prinosi i za
hranu daje Isus Krist, koga
ti darovi označuju. Koji živi.

Prvo čitanje Iz 60,1-6

Slava Gospodnja sviće nad tobom.

Čitanje Knjige proroka Izaije
Ustani, zasini, Jeruzaleme, jer dolazi
svjetlost tvoja i slava Gospodnja sviće
nad tobom! Jer gle, zemlju tmina pokriva
i mrklina narode! A tebe Gospodin obasjava
i slava se njegova javlja nad tobom.
K tvojoj svjetlosti koračaju narodi i kraljevi
k sjaju zore tvoje. Očima okruži i promatraj:
svi se oni sabiru, k tebi dolaze! Izdaleka ti
dolaze sinovi, kćeri ti donose u naručju.
Gledat ćeš tad i sjati, igrat će ti srce
i širiti se jer k tebi će poteći bogatstvo mora,
blago narodâ k tebi pritjecati. Mnoštvo deva
prekrit će te, mladih deva iz Midjana i Efe.
Svi će iz Sabe dolaziti, donosit će zlato
i tamjan i hvale navješćivati Gospodnje.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 72,1-2.7-8.10-13

Pripjev: Klanjat će se tebi,
Gospodine, svi narodi zemlje.

Bože, sud svoj daj kralju
i svoju pravdu sinu kraljevu.
Nek puku tvojem sudi pravedno,
siromasima po pravici!
U danima njegovim cvjetat će pravda
i mir velik – sve dok bude mjeseca.
I vladat će od mora do mora
i od Rijeke do granica svijeta.
Kraljevi Taršiša i otokâ nosit će dare,
vladari Šabe i Sebe danak donositi.
Klanjat će mu se svi vladari,
svi će mu narodi služiti.

Drugo čitanje Ef 3, 2-3a.5-6

*Sada je objavljeno da su i pogani
subaštinici obećanja.*

Čitanje Poslanice svetoga
Pavla apostola Efežanima
Braćo:
Zacijelo ste čuli za rasporedbu
milosti Božje koja mi je dana za vas:
objavom mi je obznanjeno otajstvo
koje nije bilo obznanjeno
sinovima ljudskim drugih naraštaja.
Ono je sada u Duhu objavljeno
svetim njegovim apostolima i prorocima:
da su pogani subaštinici
i »sutijelo« i sudionici obećanja
u Kristu Isusu – po evanđelju.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Mt 2, 2

Vidjesmo gdje izlazi zvijezda njegova
pa dođosmo pokloniti se Gospodinu.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	382.3	Evo, dolazi
ili:	402	Radujte se, narodi
Otpj. ps.:	391	Klanjat će se tebi, Gospodine
Prinosna:	408.1 i 4	O Betleme
Pričesna:	392.2	Vidjesmo zvijezdu njegovu
ili:	406	Zdravo budi, mladi Kralju
Završna:	420.1 i 8	Narodi nam se
ili:	424	Tri Kralja jahahu

»Uđu u kuću, ugledaju dijete s Marijom,
majkom njegovom, padnu ničice
i poklone mu se.«

*Bertoldov misal: Poklonstvo mudraca,
Njemačka, oko 1215.*

Popričesna molitva

Gospodine, idi pred nama
uvijek i svuda svojim
nebeskim svjetlom. Htio
si da se pričestimo ovim
nebeskim otajstvom:
daj da ga promatramo
čistim pogledom i primamo
odanim srcem. Po Kristu.

Evangelje Mt 2, 1-12

Dođosmo s istoka pokloniti se kralju.

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju

Kad se Isus rodio u Betlehemu judejskome
u dane Heroda kralja, gle, mudraci se s isto-
ka pojaviše u Jeruzalemu raspitujući se:

»Gdje je taj novorođeni kralj židovski? Vidje-
smo gdje izlazi zvijezda njegova pa mu se
dođosmo pokloniti.«

Kada to doču kralj Herod, uznemiri se on
i sav Jeruzalem s njime. Sazva sve glavare
svećeničke i pismoznance narodne pa ih
ispitivaše gdje se Krist ima roditi. Oni mu
odgovoriše: »U Betlehemu judejskome jer
ovako piše prorok: 'A ti, Betleheme, zemljo
Judina! Nipošto nisi najmanji među knežev-
stvima Judinim jer iz tebe će izaći vladalac
koji će pâsti narod moj – Izraela!'«

Tada Herod potajno dozva mudrace i raz-
zna od njih vrijeme kad se pojavila zvijezda.
Zatim ih posla u Betlehem: »Pođite«, reče,
»i pomno se raspitajte za dijete. Kad ga
nađete, javite mi da i ja pođem te mu se
poklonim.« Oni saslušavši kralja, pođoše.
I gle, zvijezda kojoj vidješe izlazak idaše
pred njima sve dok ne stiže i zaustavi se
povrh mjesta gdje bijaše dijete. Kad ugleda-
še zvijezdu, obradovaše se radošću veoma
velikom. Uđu u kuću, ugledaju dijete s Ma-
rijom, majkom njegovom, padnu ničice i po-
klone mu se. Otvore zatim svoje blago i pri-
nesu mu darove: zlato, tamjan i smirnu.
Upućeni zatim u snu da se ne vraćaju Hero-
du, otiđoše drugim putem u svoju zemlju.
Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, nebeski je Otac vodio mudrace
s istoka da se poklone njegovu Sinu.
Molitvom se obratimo istome Ocu da i mi umijemo
prepoznati svjetlo kojim obasjava naš životni put.

Budi nam, Gospodine, svjetlo života.

1. Za Crkvu u svijetu:
da bude trajno otvorena vodstvu tvoga Duha
te svoju moć ne traži u vladanju nego
u poklonstvu tebi, molimo te.
2. Za papu Franju i sve pastire Crkve:
prodahni ih svojom mudrošću da uvijek
znaju slijediti svjetlo koje dolazi u snazi
tvoje riječi i u poticajima tvoga Duha
te uvijek budu mudri predvodnici tvoje Crkve
na putu prema novome susretu s Kristom,
molimo te.
3. Za sve one čijoj je odgovornosti povjerena
briga za svijet:
da u evanđeoskim nastojanjima Crkve
prepoznaju dobrobit cijeloga društva, molimo te.
4. Za sve koji znanošću istražuju tajne svijeta
i života: obdari ih istinskom odgovornošću
za čovjeka i za sav stvoreni svijet, molimo te.
5. Za nas ovdje sabrane:
da poslušni tvome Duhu uvijek umijemo
prepoznavati putove koji nas vode
do susreta s tobom, molimo te.

S našim prošnjama primi, Gospodine,
i naše poklonstvo pred tobom. Nek naš život
bude trajni hod u tvome svjetlu. Po Kristu.

O čudesnom čuvstvu bliskosti i tuđine

Codex iz Canterburyja, oko 1140.

Bogojavljenje je blagdan Božje epifanije, Božjega očitovanja svim ljudima, cijelomu svijetu, odnosno nama koji smo od pogana, tuđinaca, postali sada *sugrađani svetih i ukućani Božji* (Ef 2, 19). Blagdan je to ujedno koji nas poklonstvom mudraca poziva da razmatramo kako bismo trebali živjeti kao sugrađani i ukućani Božji. No, najprije pogledajmo kako se ne bismo trebali ponašati u Božjoj kući.

»Uobičajen put« Heroda i pismoznanaca

Mi se često ponašamo poput Heroda. Prvo što začuđuje jest činjenica da je Herod tako blizu Betlehema, a ništa nije ni vidio niti čuo. On je tako blizu, a tako daleko od Gospodinova rođenja. Tomu je tako jer je Herod opijen vlašću i moću, ovozemaljskim brigama te svoj pogled ne uspijeva podići prema zvijezdi. Rekao bih da Herod u ovom svijetu ne želi biti tuđinac. On se sav udomaćio u ovaj svijet pa je razumljivo da se »uznemirio« kad je dočuo da će se u njegovoj zemlji roditi kralj židovski. Ne čini li isto to i današnja kultura? Ona nas uporno podučava da nismo tuđinci u ovome svijetu,

ona sve čini kako bi nas isključivo definirala ovim svijetom. Tako jedni tvrde da smo puka evolucijska bića, drugi da smo predodređeni ovozemaljskim genima, treći da ne postoji ništa osim ovozemaljskih struktura moći, gospodarstva, znanstvenih teorija. I svima njima zajednički je nazivnik: čovječe, ti nisi tuđinac u svijetu, svijet je zadnje obzorje tvojega života! A tako nas čine robovima ovoga svijeta. Zato je i današnja kultura neobično nemirna u susretu s Isusom Kristom. Isus Krist, tuđinac u ovome svijetu, dovodi u pitanje sve čovjekove težnje za ugniježđenošću u ovaj svijet.

I sami se zapitajmo nismo li mi također nemirni u ovo božićno vrijeme? Koliko li samo nemira ispliva u nama, u obiteljima, zajednicama upravo u ovim božićnim danima. Zašto? Vjerojatno smo i sami toliko uvučeni u ovaj svijet da nas zahvaća nemir, takav nemir da smo zapravo sretni što će Božić što prije proći pa da se vratimo svomemu miru! O, kako li samo u svakomu od nas čuči Herod.

Također, ponašamo se poput pismoznanaca i glavara svećeničkih. Oni su bliži Gospodinu od Heroda jer znaju za njegovo rođenje iz Pisma. Oni kazuju mudracima gdje će se Isus Krist roditi. Kazuju, ali sami ne idu u Betlehem. Oni su toliko opijeni svojom znanošću i učenošću da im se odlazak u Betlehem čini nepotrebnim, zapravo preniskim i zaostalim. A nije li to uvijek bila i jest napast svih učenjaka i intelektualaca? Intelektualci teže oholij samodostatnosti koja se očituje u ravnodušnosti i prijeziru: sve ono što je iznad i onkraj njihova znanja u svojoj samodostatnoj i hladnoj ravnodušnosti drže daleko od sebe, ili se pak prema tomu odnose s dubokim prijezirom, kao prema nečemu što je prenisko za njihov samodostatan, gospodski um. Za učena i uglađena intelektualca nepodnošljivo je i prijezira vrijedno klečati pred jaslama ili slaviti misu s običnim

pukom! I zato se Krist ne može roditi u njima, ne može se roditi ni u nama koji također nismo lišeni te učene, intelektualne oholosti.

»Drugi put« mudraca

I tako dođosmo do triju mudraca. Oni nisu bili blizu Gospodina, oni mu dolaze izdaleka. Oni su tuđinci u svijetu, tuđinci koji motre zvijezdu te tako dolaze Tuđincu, Isusu Kristu. Čudesan je taj Tuđinac. On je Tuđinac ovomu svijetu jer je logika ovoga svijeta protiv njega: ljudi su postali tuđinci Bogu, samodostatno udomaćeni u svijetu. Zato Bog ulazi u svijet preokrenuti logiku svijeta: da bi ljudi postali netuđinci, bliski Bogu, a tuđinci ovomu samodostatnom i udomaćenom svijetu bez Boga. Zato nam svetkovina Bogojavljenja daje jedno čudeno, teško opisivo, ali vrlo utješno i ohrabrujuće čuvstvo bliskosti i tuđine, bliskosti Bogu i tuđine ovomu svijetu. Možda je upravo takvo čuvstvo bilo onaj »drugi put« kojim su se mudraci vratili u svoju zemlju,

čuvstvo nove neopisive bliskosti s Bogom kao i nove oslobađajuće tuđine s ovim svijetom. Možda ćemo i mi, slaveći otajstvo poklonstva triju mudraca, krenuti »drugim putem« toga čuvstva.

I ne samo to. Mudraci su se poklonili djetetu Isusu Kristu u primitivnoj i zaostaljoj staji, napustili su svoje kraljevsko, mudro, gospodsko ja, svoju učenu samodostatnost. I što se dogodilo? Poklonili su se i promijenili su se. Bog je razbio njihovu intelektualnu oholost. Spustili su svoju glavu, um kako bi zadobili ono što su tako zapostavljali, što je čak tako otvrdnulo od zaborava, a to je srce. Da, dobili su srce, novo srce koje je počelo kucati za drugoga, za Boga i za bližnjega. Krenimo i mi tim »drugim putem«, u slavlju Bogojavljenja ponizno prignimo svoj um kako bismo zadobili novo srce koje zna da maleno Božje srce kuca za njega te ono kuca za njega: »Cor ad cor loquitur.« (bl. John Henry Newman)

Ivica Raguž

Poklonstvo triju mudraca objavljuje Isusovo kraljevsko dostojanstvo i božanstvo. Oni pred Isusom »padaju ničice«. Ta je počast (proskynesis) koja se iskazuje Kralju, kojega se časti kao Boga. To se naglašava i odsutnošću Josipa u opisu ovoga događaja: Isus, sâm s Majkom-Djevicom, predstavlja se svijetu kao Božji Sin koji objavljuje i uprisutnjuje Boga među ljudima.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Svi će k Njemu doći

Iz 60, 1-6

Poziv Jeruzalemu da ustane (Iz 60, 1) zapravo je poziv na bdijenje kako bi svjedočio Božjoj prisutnosti, ali i povratku svoga naroda (60, 4). Za grad počinje vrijeme blagostanja (60, 5). Bogatstvo mora odnositi se na dobra koja su se dovozila brodovima, bilo da su stizala iz Egipta, bilo da su dolazila iz Male Azije, s Cipra ili iz još udaljenijih krajeva sa zapada. S istoka se roba dopremala karavanama na leđima deva. Svi koji se budu stjecali u Jeruzalemu, kako Židovi, njegovi prvotni stanovnici, tako i ostali narodi, pjevat će hvale Gospodinu (60, 6). Prorok tako otvara prostor univerzalističkom pogledu po kojemu Bog Izraelov nije ograničen samo na svoj narod, nego njegova Slava, a to znači njegova prisutnost i pomoć, izaziva poštovanje i potiče na hvalu sve narode tada poznatoga svijeta. Svi njemu nose darove, kao u velikoj svjetskoj procesiji koja za svoj cilj ima obnovljeni Jeruzalem, prebivalište Boga živoga.

D. Tepert

Krštenje Gospodinovo

Ulazna pjesma

Nakon krštenja Gospodinova
otvoriše se nebesa, a Duh
siđe na nj kao golub. I glas
s neba zaori: ovo je Sin moj,
Ljubljeni! U njemu mi sva
milina!

Usp. Mt 3, 16.17

Zborna molitva

Svemoguću vječnu Bože, kod
krštenja u Jordanu Duh Sveti je
sišao na Isusa Krista, a ti si ga
svečano proglasio svojim ljubljanim
Sinom. I nas si iz vode i Duha
Svetoga nanovo rodio za svoju
djecu: daj da vazda ostanemo
u tvojoj ljubavi. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, danas slavimo
dan kad si Isusa objavio
kao svoga ljubljenoga Sina.
Primi naše darove i daj da
postanu Kristova žrtva,
kojom si oprao grijehe
svoga svijeta. Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 42,1-4.6-7

Evo sluga mogega, miljenika duše moje!

Čitanje Knjige proroka Izaije

Ovo Govori Gospodin:

»Evo sluga mogega koga podupirem,
mog izabranika, miljenika duše moje.
Na njega sam svoga duha izlio,
on će donijeti pravo narodima.
Vikati neće, neće bučiti, glas mu se neće
čuti po trgovima. Trske napuknute prelomiti
neće, stijenja što tinja neće ugasi.
Po istini on će donijeti pravo,
neće sustati niti smalaksati
dok na zemlji ne uspostavi pravo.
Otoci žude za naukom njegovim.
Ja, Gospodin, u pravdi te pozvah,
čvrsto za ruku te uzeh; oblikovah te
i postavih za savez narodu i svjetlost
pucima, da otvoriš oči slijepima,
da izvedeš sužnja iz zatvora,
iz tamnice one što žive u tami.«

Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	383.3	Nakon krštenja Gospodinova
ili:	401	Svim na zemlji
Otpj. ps.:		Gospodin narod svoj (ŽV 12/2010)
Prinosna:	211	Isus Krist je slika Božja
ili:	410 (411)	U to vrijeme godišta
Pričesna:	392.3	Evo onoga
ili:	393 ili 394	O Isuse, o Spase naš
Završna:	420.1 i 10	Narodi nam se

Otpjevni psalam Ps 29,1a.2.3ac.4.3b.9b-10

Pripjev: Gospodin narod svoj
mirom blagoslivlje.

Prinesite Gospodinu, sinovi Božji,
prinesite Gospodinu slavu njegova imena,
poklonite se Gospodinu u svetištu njegovu!

Čuj! Gospodin nad vodama,
Gospodin nad vodama silnim!
Čuj! Gospodin u sili,
Gospodin u veličanstvu!

Čuj! Bog veličanstveni zagrmje,
a u hramu njegovu svi kliknuše: Slava!
Gospodin nad vodama stoluje,
stoluje Gospodin – kralj do vijeka!

Drugo čitanje Dj 10, 34-38

Gospodin ga pomaza Duhom Svetim.

Čitanje Djela apostolskih

U one dane Petar prozbori i reče:

»Sad uistinu shvaćam da Bog nije pristran,
nego – u svakom je narodu njemu mio onaj
koji ga se boji i čini pravdu. Riječ posla sino-
vima Izraelovim navješćujući im evanđelje:
mir po Isusu Kristu; on je Gospodar svijeta.
Vi znate što se događalo po svoj Judeji,
počevši od Galileje, nakon krštenja koje je
propovijedao Ivan: kako Isusa iz Nazareta
Bog pomaza Duhom Svetim i snagom,
njega koji je, jer Bog bijaše s njime, prošao
zemljom čineći dobro i ozdravljajući
sve kojima bijaše ovladao đavao.«

Riječ Gospodnja.

I eto glasa s neba: »Ovo je Sin moj, ljubljeni!
U njemu mi sva milina!«

Pričesna pjesma

Evo onoga za kog
Ivan posvjedoči:
Ja sam to vidio
i svjedočim:
On je Sin Božji!
Iv 1, 32.34

Popričesna molitva

Gospodine, nahranio si nas
svetim darom. Molimo te da
vjerano slušamo tvoga
Jedinorođenca te se
zovemo i budemo tvoji
sinovi i kćeri. Po Kristu.

Pjesma prije Evandjelja Mk 9,6

Otvoriše se nebesa i glas Očev zaori:
Ovo je Sin moj, ljubljeni! Slušajte ga!

Evandjelje Mt 3,13-17

*Odmah nakon krštenja ugleda Isus
Duha Božjega gdje se spušta na nj.*

Čitanje svetog Evandjelja po Mateju

U ono vrijeme: Dođe Isus iz Galileje na Jordan Ivanu da ga on krsti. Ivan ga odvrćaše: »Ti mene treba da krstiš, a ti da k meni dolaziš?« Ali mu Isus odgovori: »Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost!« Tada mu popusti. Odmah nakon krštenja izađe Isus iz vode. I gle! Otvoriše se nebesa i ugleda Duha Božjega gdje silazi kao golub i spušta se na nj. I eto glasa s neba: »Ovo je Sin moj, ljubljeni! U njemu mi sva milina!«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Nebeskom Ocu, koji nam je po svome Sinu darovao spasenje i učinio nas svojom ljubljenom djecom, izrecimo svoje molitve. Molimo zajedno:

Obnovi nas, Gospodine, u milosti krštenja.

1. Za Crkvu, zajednicu krštenika: da uvijek bude vjerna poslanju koje si joj udijelio te svim ljudima navijesti i donese dar spasenja, molimo te.
2. Za pastire Crkve i sve kojima si povjerio brigu za svoj narod: prodahni ih mudrošću svoga Duha da ustrajno promiču snagu zajedništva Crkve te svi kršćani očituju ljepotu svoga krsnoga prepороđenja, molimo te.
3. Za sve katekumene koji se pripremaju za sakramente kršćanske inicijacije: prosvijeti ih svojim Duhom da prihvate život evandjelja te trajno rastu u daru vjere, molimo te.
4. Za sve krštene koji zapostaviše udijeljeni dar spasenja: otvori im srca da umiju ponovno čuti tvoj glas i krenuti putem tvoga Sina, molimo te.
5. Za ovu zajednicu tvojih krštenika: vodi nas svjetlom svoga Duha da budemo radosni svjedoci kršćanskoga imena i ustrajni graditelji zajedništva koje nam daruješ u svojoj Crkvi, molimo te.

Svemoguću Bože, ti nas po svojoj neizmjerljivoj ljubavi ne ostavljaš u grijehu. Smjerno te molimo, izliječi u nama sve slabo i grješno, obnovi sve dobro i plemenito da bismo mogli ponovno živjeti kao djeca svjetla. Po Kristu Gospodinu našem.

Uronjeni u Božju ljubljenuost

Čitanja ovoga blagdana stanovita su inkluzija koja povezuje početke vremena došašća (prvo čitanje), djelotvornost Riječi i Duha po Isusu (Djela apostolska) i završetak Božićnoga vremena (potvrda Isusova identiteta i otvorenost vječnosti). Susreću se očekivano i dogođeno; nada i njezina ostvarenost koja traje i postaje novom nadom. Još smo uvijek na početku (građanske) godine i možemo se zagledati u neispunjene kalendre i njegove datume, pokušati naznačiti važne događaje, spomen-dane; planirati u poniznosti nama predvidive događaje, prepuštajući da Bog ravna našim životima i daje smisao našim planovima. U tome kalendaru postoji spomen-dan, spomen-datost, spomen-datum koji je važan za naše živote.

Znakovitost mjesta krštenja

S biblijskim je mjestima redovito povezano neko značenje. More, planina, pustinja, putovi više su od običnih zemljopisnih naznaka. Matej ne spominje točno mjesto gdje je Isus kršten. No, predaja je današnji navještaj vezala uz ono mjesto (Betábara) na kojemu je izraelski narod, predvođen Jošuuom, prešao rijeku i ušao u zemlju obećanja. Upravo po toj činjenici Isusovo se krštenje čitalo kao prjelazak iz ropstva u slobodu; kao novi Izlazak u Božji dar života.

To mjesto značajno je i po tome što je geološki tako oblikovano te je vjerojatno najdublja točka na zemljinoj površini: četiristotinjak metara ispod razine mora. Tako i priroda na tome

mjestu ima što reći pozornomu čovjeku: Isus koji dolazi iz nedostupnih prostora, silazi u ljudske dubine i očituje da želi spasenje svakoga čovjeka, a najviše onoga koga su grijeh i zlo odveli u tamu iz koje se čini da nema izlaska. I cijela je evangeoska istina sažeta u nastojanje Boga da čovjeka oslobodi i vrati mu radost.

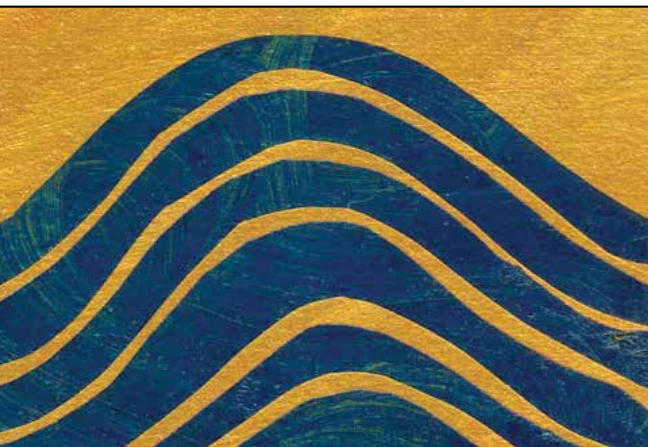
U mnoštvu za krštenje na Jordanu, u nizu neispunjenih i narušenih života stoji netko tko nosi život. Isus je jedan od onih koji čekaju da ih Ivan uroni i izdigne iz vode – te slike umiranja i rađanja, slike preporeda na novi početak. Cijela se ljudska povijest usredotočuje u Kristu. Cijelo čovječanstvo prolazi kroz osobu Isusa Krista kao kroz grlo pješčanoga sata, da bi izronilo u novo vrijeme, da bi se korjenito promijenilo za primanje novoga života. I baš u trenutku u kojemu se sve usredotočuje u njemu, evanđelje kaže da se otvara nebo kako bi u povijest ušao Duh koji mijenja povijest. Isusovo krštenje time postaje trenutak rođenja nove ljudskosti i novoga čovječanstva.

Proroštvo u služenju

Danas nam prorok Izaija prenosi Gospodinove riječi o svome Sluzi komu je darovan Duh. Čitajući četiri odlomka (*Iz 42; 49; 50; 52*) teško je razlučiti radi li se o konkretnoj osobi ili o simboličkome liku. To i nije toliko važno jer su kršćani u samim počecima, suočeni s događajima Muke, u njemu prepoznali sliku Isusa. Upravo je Sluga Gospodnji bio ključ čitanja proturječnosti koje su opterećivale.

Upravo je spoj ostvarenja proroštva trajni govor nama kršćanima, Crkvi, da Bog ne spasa zemaljskom pobjedom, uspjehom, prevlašću, poniženjem neprijatelja, nego znakovima izvanjskoga poraza i darom života. Taj niz u kojemu se zrcali istina prave su 'litanije' koje trebamo ponavljati u kušnjama. I ne zaboraviti da Duh i danas počiva na nama, u Crkvi, dajući joj snagu – po izabranju.

Nažalost, i u Crkvi lako prevladaju kriteriji oslonjeni na ljudskost, usmjerujući razmi-

šljanja i djelovanja prema gospodarenju, prema važnosti, a ne prema služenju i malenosti koju jakom čini Gospodin. Lik Sluge je Božji obrat koji se daruje svakom kršteniku i krštenici. U krštenju se ostvaruju obrat i obraćenje koje pravednošću gradi Božje kraljevstvo, otklanjajući nas od sebičnosti. Proroštvo, okovano duhom vladanja, uvijek gubi svoju snagu, a snaga mu raste u slobodi služenja.

Ljepota razdrtih nebesa

Privlači rečenica koju nam upućuje glas s neba: *Ti si Sin moj, Ljubljeni. U tebi mi sva milina.* Tu bismo rečenicu trebali urezati u svoje biće, ne zaboraviti ju ni onda kada nam je najteže. *Ti si moje ljubljeno dijete.* On se na Jordanu pojavio kao jedan među mnogima, jedan poput drugih, a opet jedinstven; obućen u slabost, a ipak jači od svih. Ivan, kao prorok zadužen je za iščekivanje, da kristalizira nade i usmjeri ih na Mesiju. Prepoznati Isusa kao jedinstvenoga, premda u odjeći redovitosti, u preplavljenosti svakodnevice – to je zahtjev vjere. No, znademo da je Isusovim dolaskom naša ljudskost u svemu preobražena, da je grijeh izgubio svoju moć, da je naš povratak Bogu uvijek moguć po Kristu.

Zato je posebno zanimljiva slika otvorenih nebesa jer zatvoreno je nebo razdjelnica iz-

među Boga i čovjeka, posljedica grijeha. To je znak Božjega gnjeva protiv grješnoga čovječanstva. Molitva koju je davno prije izgovorio prorok Izaija: »O da razdreš nebesa i sideš...« sada je uslišana. Završeno je vrijeme neprijateljstva i Božje šutnje. I Božje riječi koje slušamo govore o prisutnosti njegova Sina. Isus je konačna riječ koju Bog ima reći svijetu i čovjeku.

Prisutan je i Duh – ponovno nad vodama. Baš kao i na početku stvaranja svijeta kada je lebdio nad kaosom i kako bi od neuređenosti stvorio uređeni svijet – *kosmos*. Tu Sveto pismo upućuje na novo stvaranje, jer Kristovim krštenjem počinje povijest novoga svijeta.

Pa ipak, temeljno je pitanje: tko je Isus? Na to pitanje prepoznavanja moguće je dati odgovor samo ako prepoznamo svoj poziv na ovome svijetu. I samo ako imam hrabrosti spoznati potrebu vlastitoga spasenja, mogu otkriti tko je Isus. To zahtijeva smjestiti se među grješnike, a ne među one koji sebe smatraju pravednima. Izaći iz reda ljudi koji žele potvrditi svoje obraćenje, znači izuzeti se iz odnosa s Kristom. Ako mislimo da je Krist došao nabrajati naše krjeposti i sposobnosti, u velikoj smo zabludi. Došao je zbog nečega drugog – zbog drugih, dovoljno poniznih da svoj život promatraju sa zahvalnošću. Jer samo darovanost mijenja svijet.

Ivan Šaško

Silaskom u vode Jordana Isus predskazuje svoj »silazak« u smrt, u podzemlje. U ranoj ikonografiji, stoga, voda u koju Isus silazi predstavlja se kao špilja ili grob. Početak njegova javnoga djelovanja najavljuje, dakle, njegov silazak u grob i njegovu pobjedu smrti. Krštenje, po uranjanju u izranjanju, jest zbilja novoga rođenja, rođenja koje nadilazi ovaj život i pobjeđuje smrt.

Odjeci Riječi

uz Prvo čitanje:

Pravedna vladavina Božjega sluge

Iz 42, 1-4.6-7

Prorok naglašava bliskost koja postoji između Boga i njegova Sluge. Sluga je njegov »izabranik« i njegov »miljenik«. To izabranje praćeno je izlivanjem Duha. Za razliku od ostalih Duhom pomazanih sudaca i vladara, on se neće ponašati kao ratnik i vojskovođa, neće vikati niti provoditi nasilje. Njegova će vlast biti obilježena blagošću i krotkošću. Uspostava njegove pravde sigurna je i dogodit će se posvuda, pa i na »otocima« koji predstavljaju daleke zemlje zapada. Taj je sluga izraelskom narodu postavljen kao znak novoga saveza između Boga i njegova naroda. Po Sluzi će doći pravda, ali i sveopće oslobođenje. Njegov pojavak naznačit će završetak tame i dolazak novoga svjetla. Pritom, sva je inicijativa kod Boga. On odlučuje poslati svoga »miljenika«, on mu daje svoga Duha, on mu daje i poslanje da uspostavi pravdu, da provede oslobođenje i da bude Savez svemu čovječanstvu.

D. Tepert

Znak križa kod evanđeoskih hvalospjeva

U Liturgiji časova, kod evanđeoskih hvalospjeva *Blagoslovljen* i *Veliča*, znamenujemo se znakom križa dok izgovaramo početne riječi tih hvalospjeva. Ima li takva praksa svoju potvrdu u liturgijskim odredbama i koje je značenje te geste?

Andrej J.

O pća uredba Liturgije časova (br. 266) određuje da se znakom križa, osim na početku molitve, uz riječi »Bože u pomoć mi priteci«, svi znamenuju također na početku evanđeoskih hvalospjeva *Blagoslovljen* (u Jutarnjoj), *Veliča* (u Večernjoj) i *Sad otpuštaš* (u Povečerju). Takva praksa ima zanimljivu pretpovijest. U Srednjemu vijeku, kada se mnogi koji su bili obvezni moliti Časoslov nisu mogli pohvaliti uzornim, pa ni dostatnim poznavanjem latinskoga jezika, ustalila se gesta znamenovanja znakom križa svaki put kada bi se u molitvi spomenuo glagol *benedicere* (blagoslivljati) ili neki od njegovih oblika, pa i u slučajevima kada značenje toga glagola nije bilo 'blagoslivljati', nego 'hvaliti', 'slaviti', 'iskazivati hvalu'. Slično je bilo i s glagolima *consecrare* i *sanc-tificare*, gdje je znamenovanje križem »prevodilo« njihovo značenje u neverbalni oblik govora. To je dovelo do umnažanja geste znamenovanja znakom križa, navlastito u slavlju mise. Kao primjer krivoga razumijevanja i povezivanja navedenih riječi sa spomenutom gestom navodimo praksu da se svećenik u pokliku *Sanctus* znamenovao znakom križa na riječi »Benedictus qui venit in nomine Domini«.

Takvoj praksi već se zarana počelo tražiti opravdanje. Tako je John Belet (†1182.) smisao povezivanja znaka križa s tim riječima nalazio u činjenici da rečenicu »Blagoslovljen koji dolazi...« čitamo u tekstu Evanđelja te da, stoga, pripada samome djelu otkupljenja (J. A. Jungmann, *Missarum sollemnia*, I, 107). Prema istome načelu, kako pojašnjava M. Righetti (*Storia liturgica*, I, 372-373), znak križa uveden je i na početak evanđeoskoga hvalospjeva *Blagoslovljen Gospodin Bog Izraelov*, a potom i na početak drugih dvaju evanđeoskih hvalospjeva: *Veliča duša moja Gospodina* i *Sad otpuštaš slugu svoga* (premda u njih-

vim početnim riječima ne nalazimo glagol *benedicere*). Kod zadnje liturgijske obnove pitanje znaka križa kod evanđeoskih hvalospjeva u liturgiji časova bilo je raspravljano, analizirana je povijesna pozadina njegova unošenja u liturgiju časova te je zbog duge ukorijenjenosti u tradiciju taj obredni znak sačuvan u obnovljenoj liturgiji. Njegovo se značenje može tražiti u želji za gestualnim obogaćenjem hvalospjevnoga klicanja Bogu te u prizivu na samo Kristovo djelo spasenja koje se uprisutnjuje i posadašnjuje u liturgiji Crkve (S. Sirboni).

Korisno je spomenuti da blagoslovna gesta u ranim stoljećima kršćanstva nije bila znamenovanje znakom križa nego polaganje ili uzdizanje ruku, na način kako je i Krist, vjeran židovskoj praksi, blagoslovio učenike prije nego je bio uzdignut u nebo: »Zatim ih izvede do Betanije, podiže ruke pa ih blagoslovi« (*Lk* 24, 50). Uskoro će razne blagoslovne i epikletske geste nestati pred onom koja se prepoznaje u znaku križa, pa će i to doprinijeti umnažanju znaka križa u liturgijskim činima i molitvama. Neovisno o obrednom kontekstu, znak križa našu misao uvijek vraća Kristovu djelu otkupljenja – njegovu križu, smrti i uskrsnuću. Liturgiju započinjemo znakom križa sa sviješću da nas liturgijsko slavlje unosi u zbilju Božjega spasenja. Božje djelo otkupljenja u životu Crkve ponazočuje se i liturgijom časova: Krist je, naime, u bogoslužnim činima Crkve prisutan po svojoj riječi »jer on govori kad se u Crkvi čitaju sveta Pisma«; prisutan je također »kad Crkva moli i psalmira« (SC, 7) jer se navlastito u toj molitvi, satkanoj od Božje riječi, ostvaruje njegova riječ: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ondje sam i ja među njima.« (*Mt* 18, 20). Tako znamenovanje križem unutar liturgije časova otkriva njezinu kristološku i vazmenu dimenziju. ■

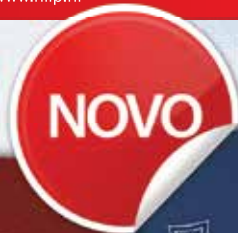
INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL

Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051

e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

hilp

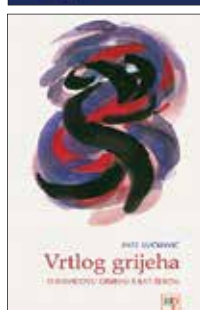

Liturgijski kalendar za 2014.

Dva kalendara u jednom – **Rokovnik** od 136 stranica, i **Mjesečni preglednik** od 28 stranica.

U **Rokovniku** su za svaki tjedan kroz godinu predviđene po dvije stranice s liturgijskim čitanjima za svaki dan te citatom iz evanđelja dana, dok **Mjesečni preglednik** donosi pregled cijelog mjeseca na po dvije stranice. Kalendar su tiskani dvobojno na kvalitetnom papiru u PVC koricama, što im osigurava otpornost na habanje i jamči cijelogodišnje korištenje. Dostupan je u dvije boje korica – bordo i plavoj. Cijena kalendara je 28 kuna, a na veće količine odobravamo popust. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu kalendara. Kalendar možete naručiti na narudzbe@hilp.hr, faksom na broj +385 (0)1 5635 050 ili na telefon +385 (0)1 5635 051.

Preporučujemo naša ostala izdanja

Živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3 EUR; 5 CHF; 6 USD; 6 CAD; 7 AUD. Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 39 EUR; 65 CHF; 78 USD; 78 CAD; 97.50 AUD • BiH, SRB, MNE: 30 EUR. Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – 2340009-1110174994
model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – 703000-012769
SWIFT: PBZGHR2X – IBAN: HR88 2340 0091 1101 7499 4

Eu
adui
torum me
intende
Domine
ad adiuta
dum me
Hora
pa
ciat. **I** domini

Vin acator spūs mentes
tuorum visita imple sup
na gratia que tu creasti pectora
Memento salutis auctor q̄ ma
quondam corpore exsistita
virgine nascendo forma sump
sisse **M**aria mater gratie
mater misericordie tu nos ab
hoste proteges hora mortis susci
pe **H**ora tibi domine qui
natus es de virgine cum pre